ਤਲਤ ਫਾਤਿਮਾ ਹਸਨ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਟਾਰਨੀ ਐਸ.ਐਚ. ਸਯਦ ਮੇਹਦੀ ਹੁਸੈਨ

ਬਨਾਮ.

ਨਵਾਬ ਸਯਦ ਮੁਰਤਜ਼ਾ ਅਲੀ ਖਾਨ (ਡੀ) ਐਲਆਰਐਸ ਦੁਆਰਾ। ਅਤੇ ORS.

(2002 ਦੀ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰ. 1773)

31 ਜੁਲਾਈ, 2019

[ਰੰਜਨ ਗੋਗੋਈ, ਸੀ.ਜੇ.ਆਈ., ਦੀਪਕ ਗੁਪਤਾ ਅਤੇ ਅਨਿਰੁੱਧਾ ਬੋਸ, ਜੇ.ਜੇ.]

ਮੁਸਲਿਮ ਪਰਸਨਲ ਲਾਅ (ਸ਼ਰੀਅਤ) ਐਪਲੀਕੇਸ਼ਨ ਐਕਟ, 1937 - 1947 ਵਿੱਚ, ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਗਠਨ 'ਤੇ, ਰਾਮਪੁਰ ਰਾਜ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਘ ਵਿੱਚ ਵਿਲੀਨ ਹੋ ਗਿਆ - ਰਾਮਪੁਰ ਦੇ ਸ਼ਾਸਕ ਨੇ 15.05.49 ਨੂੰ ਰਲੇਵੇਂ ਦੇ ਸਮਝੌਤੇ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਜਿਸ ਦੇ ਤਹਿਤ ਉਹ ਹੱਕਦਾਰ ਸਨ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਨਿੱਜੀ ਜਾਇਦਾਦਾਂ (ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ) ਦੀ ਪੂਰੀ ਮਾਲਕੀ, ਵਰਤੋਂ ਅਤੇ ਆਨੰਦ - ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ 26.01.50 ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਹੋਇਆ - ਸ਼ਾਸਕ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ - ਸ਼ਾਸਕ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ, ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰ. .1 (ਮ੍ਰਿਤਕ) ਉਸ ਦੀਆਂ ਨਿੱਜੀ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਦੇ ਇਕਲੌਤੇ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰੀ ਵਜੋਂ - ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ- ਸ਼ਾਸਕ ਦੀ ਮੁਦਈ-ਪੋਤੀ ਨੇ ਇਸ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀਆਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਦੀ ਵੰਡ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਾਇਦਾਦ ਉਸ ਦੀਆਂ ਨਿੱਜੀ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਹਨ, ਸਾਰੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਾਰਸ ਹੱਕਦਾਰ ਸਨ। ਪਰਸਨਲ ਲਾਅ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਜਾਇਦਾਦ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਪਾਉਣਾ - ਬਚਾਓ ਪੱਖਾਂ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਜਾਇਦਾਦ ਸ਼ਾਸਕ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਜਾਇਦਾਦ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪਰ, ਰਾਮਪੁਰ ਰਿਆਸਤ ਦੀ 'ਗੱਦੀ' ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਪੁਰਸ਼ ਮੂਲ ਦਾ ਨਿਯਮ ਹੋਣਾ ਭਾਵ ਸਭ ਤੋਂ ਸੀਨੀਅਰ ਪੁਰਸ਼ ਵਾਰਸ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਵਾਰਸਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਸਭ ਕੁਝ ਲੈ ਰਿਹਾ ਹੈ - ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਖਾਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਮੁਕੱਦਮਾ - ਅਪੀਲ 'ਤੇ, ਰੱਖੀ ਗਈ: ਧਾਰਾ 366 ਦੇ Cl.(22) ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਸਕ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਵਿਅਕਤੀ ਜਿਸਨੂੰ ਸ਼ਾਸਕ ਵਜੋਂ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਉਹ ਇੱਕ ਸਾਬਕਾ ਰਾਜਕੁਮਾਰ, ਮੁਖੀ ਜਾਂ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਹੈ, ਜਿਸਨੂੰ 26.01.50 ਨੂੰ ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇੱਕ ਸ਼ਾਸਕ ਵਜੋਂ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਰਲੇਵੇਂ ਦੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਸਨ - ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ, ਭਾਵੇਂ 'ਸ਼ਾਸਕ' ਵਜੋਂ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਦਾ ਕੋਈ ਖੇਤਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪਰਜਾ ਉੱਤੇ ਕੋਈ ਪ੍ਰਭੂਸੱਤਾ ਨਹੀਂ ਵਰਤੀ - ਉਹਨਾਂ ਕੋਲ ਨਿੱਜੀ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੋਈ ਜ਼ਮੀਨ ਨਹੀਂ ਸੀ - ਕਿਉਂਕਿ, ਉਹ ਸਿਰਫ ਸ਼ਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਸਕ ਸਨ, ਆਪਣੇ ਪੁਰਾਣੇ ਖ਼ਿਤਾਬਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਲਈ, ਉਹਨਾਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਨਿੱਜੀ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਵਜੋਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਨਿੱਜੀ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਗੱਦੀ

ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ - ਇੱਕ ਗੱਦੀ ਜਾਂ ਸ਼ਾਸਨ ਅਤੇ ਨਿੱਜੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਰਲੇਵੇਂ ਦੇ ਸਮਝੌਤੇ ਵਿੱਚ ਵੀ ਦੋ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੇ ਅਰਥ ਹਨ- ਸ਼ਾਸਕਾਂ ਨੂੰ ਨਿੱਜੀ ਪਰਸ, ਨਿੱਜੀ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਸਿਰਫ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪੱਖੋਂ ਉਹ ਆਮ ਨਾਗਰਿਕ ਸਨ - ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, 1966 ਵਿਚ ਸ਼ਾਸਕ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋਣ 'ਤੇ, ਉਸ ਦੀਆਂ ਨਿੱਜੀ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਦਾ ਉਤਰਾਧਿਕਾਰ ਨਿੱਜੀ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ - ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ, ਜੇ ਨਿੱਜੀ ਕਾਨੂੰਨ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਹੈ ਤਾਂ 1937 ਦਾ ਐਕਟ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਕਿਉਂਕਿ ਸ਼ਾਸਕ ਸ਼ੀਆ ਸੀ। , ਉਸਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਮੁਸਲਿਮ ਪਰਸਨਲ ਲਾਅ ਦੇ ਅਧੀਨ ਬਦਲੇਗੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸ਼ੀਆ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ - ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਲੰਬਿਤ ਹੋਣ ਦੇ ਦੌਰਾਨ, ਮੁਦਈ ਵਿਚ ਕੁਝ ਬਚਾਓ ਪੱਖਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਦੇ ਕਾਰਨ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਸੋਧ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ - ਸੋਧ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਸਾਰੇ ਦੇ ਸ਼ੇਅਰ ਮੁਦਈ ਦੇ ਪੈਰਾ 9-F ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਾਰਸ ਬਣਾਏ ਗਏ ਸਨ - ਇਹਨਾਂ ਸ਼ੇਅਰਾਂ ਦਾ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਦੁਆਰਾ ਵਿਵਾਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਲਈ, ਸਹੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ - ਦੇ ਪੈਰਾ 9-F ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸ਼ੇਅਰਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਧਿਰਾਂ ਮੁਦਈ ਜੋ ਡਿਕਰੀ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣੇਗੀ - ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਅਤੇ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ, ਪਾਸੇ ਰੱਖੇ ਗਏ - ਫ਼ਰਮਾਨ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ - ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਕੰਟੈਂਪਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਆਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ - ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰੀ - ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ - ਧਾਰਾ 366(2), 363(A), 291 – ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਐਕਟ, 1935 – s.6.

ਸ਼ਬਦ ਅਤੇ ਸਮੀਕਰਨ - 'ਗੱਦੀ' - ਦਾ ਅਰਥ - ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ।

ਅਪੀਲਾਂ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ, ਅਦਾਲਤ

ਹੋਲਡ: 1.1 ਤੱਥ ਵਿਵਾਦ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਹ ਵੀ ਵਿਵਾਦਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਮੁਸਲਿਮ ਪਰਸਨਲ ਲਾਅ (ਸ਼ਰੀਅਤ) ਐਪਲੀਕੇਸ਼ਨ ਐਕਟ, 1937 ਰਾਮਪੁਰ ਰਾਜ ਲਈ ਲਾਗੂ ਸੀ। ਮੁੱਦਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਰਲੇਵੇਂ ਦੇ ਸਾਜ਼-ਸਾਮਾਨ ਚਲਾ ਕੇ ਹਾਕਮ ਬਣੇ ਰਹੇ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਰਾਜਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਵਿੱਚ ਮਿਲਾਉਣ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਹੋ ਗਏ ਸਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਿੱਜੀ ਪਰਸ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਸੀ ਅਤੇ ਕੁਝ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਆਨੰਦ ਲੈਣਾ ਸੀ। ਉਹ ਕੁਝ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਨਿੱਜੀ ਜਾਇਦਾਦ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਦੇ ਵੀ ਹੱਕਦਾਰ ਸਨ। ਵਿਵਾਦਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਭਾਵੇਂ ਜਾਇਦਾਦ ਨਿੱਜੀ ਹੈ ਜਾਂ ਰਾਜ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ, ਯੂਨੀਅਨ ਫੈਸਲੇ ਲਈ ਵਿਵਾਦ ਨੂੰ ਨਿਆਂਇਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀ ਕਮੇਟੀ ਕੋਲ ਭੇਜ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਹਾਕਮ ਹੁਣ ਪ੍ਰਭੂਸੱਤਾ ਸੰਪੰਨ ਨਹੀਂ ਰਹੇ। ਸ਼ਾਸਕਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਪ੍ਰਮੁੱਖਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਨਿੱਜੀ ਜਾਇਦਾਦ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਜ਼ਮੀਨ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹ ਸਿਰਫ ਨਾਮ ਦੇ ਸ਼ਾਸਕ ਸਨ, ਸਿਰਫ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਅਸਲੀ ਸਿਰਲੇਖ, ਇੱਕ ਨਿੱਜੀ ਪਰਸ, ਕੁਝ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਆਦਿ ਦੀ ਮਾਨਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਰਹਿ ਗਏ ਸਨ। ਸ਼ਾਸਕ ਸਿਰਫ ਨਾਮ ਦੇ ਸ਼ਾਸਕ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਨਿੱਜੀ ਜਾਇਦਾਦ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੋਈ ਜ਼ਮੀਨ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇ

ਨਹੀਂ ਸਨ। ਉਹ ਪਰਜਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਮਹਾਰਾਜੇ ਜਾਂ ਰਾਜੇ ਸਨ; ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਭੂਸੱਤਾ ਦੇ; ਅਤੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਖੇਤਰ ਦੇ. [ਪਾਰਾ 12, 32, 33] [822-ਬੀ-ਸੀ; 833-ਬੀ-ਸੀ; F]

1.2 ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 366 ਦੀ ਧਾਰਾ (22) ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਸਕ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸ਼ਾਸਕ ਵਜੋਂ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਉਹ ਇੱਕ ਸਾਬਕਾ ਰਾਜਕੁਮਾਰ, ਮੁਖੀ ਜਾਂ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਹੈ, ਜਿਸਨੂੰ 26.01.1950 ਨੂੰ ਜਾਂ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸ਼ਾਸਕ ਵਜੋਂ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਰਲੇਵੇਂ ਦੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ। ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਸ਼ਾਸਕ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਤਾਜ ਦੁਆਰਾ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਰਾਜ ਦਾ ਪ੍ਰਭੂਸੱਤਾ ਸੀ। ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ, ਭਾਵੇਂ ਇੱਕ 'ਸ਼ਾਸਕ' ਵਜੋਂ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਕੋਈ ਖੇਤਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਕੋਈ ਪ੍ਰਭੂਸੱਤਾ ਨਹੀਂ ਵਰਤਦਾ। ਉਸ ਕੋਲ ਤਾਕਤਵਰ ਦੇ ਕੋਈ ਗੁਣ ਨਹੀਂ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਹ ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਅਨੰਦ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਤਾਕਤਵਰ ਦੁਆਰਾ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਧਾਰਾ 366 (22) ਅਧੀਨ ਆਪਣੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿਸੇ ਸ਼ਾਸਕ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਇੱਛਾ ਅਤੇ ਇੱਛਾ ਅਨੁਸਾਰ ਸੂਚਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਵੀ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ ਜਿੱਥੇ ਵਿਵਾਦਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਜੱਜਾਂ ਅਤੇ ਸਾਬਕਾ ਸ਼ਾਸਕਾਂ ਦੀਆਂ ਕਮੇਟੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਧਾਰਾ 366 ਦੀ ਧਾਰਾ (22) ਅਧੀਨ ਘੋਸ਼ਣਾ ਸਿਰਫ ਗੱਦੀ ਜਾਂ ਸ਼ਾਸਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਨਾਲ ਜੋ ਸ਼ਾਸਕ ਦੁਆਰਾ ਨਿੱਜੀ ਜਾਇਦਾਦ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। [ਪਾਰਾ 34-36] [833-G-H; 834-ਏ-ਈ]

1.3 ਇਹ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਪਰਜਾ ਦੇ ਸ਼ਾਸਕ ਸਨ। ਇਹ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਸ਼ਾਸਕ ਸਨ। ਇਹ ਅਖੌਤੀ ਸ਼ਾਸਕ ਸਨ ਜੋ ਕੁਝ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਨਿੱਜੀ ਪਰਸ ਦਾ ਆਨੰਦ ਮਾਣਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਨਿੱਜੀ ਜਾਇਦਾਦ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਦਾ ਵਿਕਲਪ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਿੱਜੀ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਨੂੰ ਗੱਦੀ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਅਸਲ ਪ੍ਰਭੂਸੱਤਾ ਵਾਲੇ ਸਨ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਪੂਰਾ ਰਾਜ ਗੱਦੀ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਨਾ ਕਿ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਇਦਾਦ। ਇੱਥੇ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੰਪਤੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹਨ ਜੋ ਗੱਦੀ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਹੋਣ। ਇਹ ਪੂਰਾ 'ਰਾਜ' ਜਾਂ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ, ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਿਰਫ ਸ਼ਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਜੋਂ ਸ਼ਾਸਕ ਸਨ, ਆਪਣੇ ਪੁਰਾਣੇ ਸਿਰਲੇਖਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਲਈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਨਿੱਜੀ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਵਜੋਂ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਜਾਇਦਾਦ ਵਜੋਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਗੱਦੀ. ਰਾਜਪਾਲ ਹਿੰਦੀ ਸ਼ਬਦਕੋਸ਼ ਵਿੱਚ ਗੱਦੀ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅਰਥ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਛੋਟਾ ਗੱਦਾ, ਕਿਸੇ ਉੱਚੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਆਸਨ, ਸ਼ਾਸਕ ਦਾ ਖਿਤਾਬ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਔਕਸਫੋਰਡ ਹਿੰਦੀ-ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਡਿਕਸ਼ਨਰੀ ਵਿੱਚ, ਗੱਦੀ, ਸਿੰਘਾਸਣ, ਸ਼ਾਹੀ ਆਸਨ, ਆਦਿ ਦੇ ਅਰਥ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ।

ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਗੱਦੀ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇੱਕ ਗੱਦੀ ਜਾਂ ਸ਼ਾਸਨ ਅਤੇ ਨਿੱਜੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਦੋ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੇ ਅਰਥ ਹਨ ਭਾਵੇਂ ਰਲੇਵੇਂ ਦੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ/ਸੂਚਨਾ ਵਿੱਚ। ਸਮਝੌਤੇ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 2 ਵਿੱਚ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਨਵਾਬ ਉਹੀ ਨਿੱਜੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰਾਂ, ਛੋਟਾਂ ਅਤੇ ਸਨਮਾਨਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਖ਼ਿਤਾਬਾਂ ਦਾ ਆਨੰਦ ਮਾਣਦਾ ਰਹੇਗਾ ਜੋ ਉਸ ਨੇ ਸਮਝੌਤੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮਾਣਿਆ ਹੋਵੇਗਾ। ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਸ਼ਬਦ 'ਜਾਇਦਾਦ' ਜਾਂ 'ਨਿੱਜੀ ਜਾਇਦਾਦ' ਗਾਇਬ ਹੈ। ਆਰਟੀਕਲ 2 ਸਿਰਫ਼ ਨਿੱਜੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰਾਂ, ਸਨਮਾਨਾਂ ਆਦਿ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ। ਆਰਟੀਕਲ 3 ਨਿੱਜੀ ਪਰਸ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ ਜੋ ਸ਼ਾਸਨ ਜਾਂ ਗੱਦੀ ਦਾ ਵੀ ਹਿੱਸਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਨੁਛੇਦ 6 ਜੋ ਉਤਰਾਧਿਕਾਰ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ, ਰਾਜ ਦੇ ਗੱਦੀ ਅਤੇ ਨਵਾਬ ਦੇ ਨਿੱਜੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰਾਂ, ਛੋਟਾਂ, ਮਾਣ-ਸਨਮਾਨ ਅਤੇ ਉਪਾਧੀ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਰੀਤੀ ਰਿਵਾਜ ਅਨੁਸਾਰ ਉਤਰਾਧਿਕਾਰ ਦੀ ਗਰੰਟੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਗੱਦੀ ਉਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਨਵਾਬ ਦਾ 'ਸਿੰਘਾਸਨ' ਜਾਂ 'ਖਿਤਾਬ' ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਸਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਅਧਿਕਾਰ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰ, ਛੋਟਾਂ, ਮਾਣ-ਸਨਮਾਨ ਅਤੇ ਖ਼ਿਤਾਬ ਉਹ ਹੋਣਗੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਰਟੀਕਲ 2 ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸ਼ਬਦ 'ਜਾਇਦਾਦ' ਵੀ ਹੈ। ਆਰਟੀਕਲ 6 ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗੈਰਹਾਜ਼ਰ। [ਪੈਰਾ 37-39] [834-E-H; 835-ਏ-ਡੀ]

1.4 ਆਰਟੀਕਲ 4 ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਵਾਬ ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖਰੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਨਿੱਜੀ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਮਲਕੀਅਤ, ਵਰਤੋਂ ਅਤੇ ਅਨੰਦ ਲੈਣ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਮਿਤੀ 'ਤੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਉਸ ਦੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਅਨੁਛੇਦ 6 ਦਾ ਅਨੁਛੇਦ 4 ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਸੰਪਤੀਆਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਨਿੱਜੀ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਇੱਕ ਆਮ ਨਾਗਰਿਕ ਵਜੋਂ ਨਵਾਬ ਦੀਆਂ ਨਿੱਜੀ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਹੀ ਰਹਿਣਗੀਆਂ। ਸਾਲ 1966 ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਸਕ, ਨਵਾਬ ਆਰ.ਏ.ਕੇ. ਦੀ ਮੌਤ 'ਤੇ, ਉਸਦੀ ਨਿੱਜੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਉਤਰਾਧਿਕਾਰ ਨਿੱਜੀ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਨਵਾਬ 'ਆਰਏਕੇ' ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਉਤਰਾਧਿਕਾਰ 26ਵੀਂ ਸੋਧ ਐਕਟ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਸਾਲ 1966 ਵਿੱਚ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇੱਕ ਗੱਲ ਜੋ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਹਾਕਮਾਂ ਨੂੰ ਨਿੱਜੀ ਪਰਸ, ਨਿੱਜੀ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਸਿਰਫ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸੀ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਉਹ ਆਮ ਨਾਗਰਿਕ ਸਨ। ਇਹ ਤਾਕੀਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਗਰੰਟੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਪ੍ਰਾਈਮੋਜੀਨਿਚਰ ਦਾ ਨਿਯਮ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਵਿਵਾਦ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਧਾਰਾ 362 ਵਿੱਚ ਭਾਰਤੀ ਰਾਜ ਦੇ ਸ਼ਾਸਕ ਦੇ ਨਿੱਜੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਮਾਣ-ਸਨਮਾਨ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਨਿੱਜੀ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਦਾ ਉਤਰਾਧਿਕਾਰ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। [ਪਾਰਾ 40, 41 ਅਤੇ 42] [835-E-H; 836-ਏ-ਬੀ; ਐੱਚ; 837-ਏ-ਬੀ]

1.5 ਟਰੱਸਟ, ਜਿਸਦਾ ਹਵਾਲਾ ਲੜਨ ਵਾਲੇ ਬਚਾਓ ਪੱਖਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਨਵਾਬ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੀ ਜਾਇਦਾਦ ਭਾਰਤ ਦੇ ਡੋਮੀਨੀਅਨ ਨੂੰ ਸੌਂਪਣ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਪਹਿਲਾਂ, ਸਾਲ 1944 ਵਿੱਚ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਸਮੇਂ, ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਰਾਮਪੁਰ ਰਿਆਸਤ ਦੀਆਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਦਾ ਉਤਰਾਧਿਕਾਰ ਮੁੱਢਲੇ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਨਵਾਬ ਦੇ ਸ਼ਾਸਕ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ, ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਨੰ. 1 ਨੂੰ ਰਾਮਪੁਰ ਵਿੱਚ ਰਫਤ ਕਲੱਬ ਵਜੋਂ ਜਾਣੀ ਜਾਂਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਸਮੇਤ ਕਈ ਵਿਸ਼ਾਲ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਦਾ ਤੋਹਫ਼ਾ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਨੰ.1 ਨੇ ਯੂ.ਪੀ. ਰਾਜ ਨੂੰ ਵੇਚ ਦਿੱਤਾ। 1961 ਵਿੱਚ। ਸਾਬਕਾ ਨਵਾਬ ਨੇ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 1 ਨੂੰ ਕੋਠੀ ਬਰੇਲੀ ਵਜੋਂ ਜਾਣੀ ਜਾਂਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਅਤੇ ਦਿੱਲੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਘਰ ਵੀ ਤੋਹਫ਼ੇ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਅਤੇ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਦੋਵਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਬਕਾ ਨਵਾਬ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 1 ਨੂੰ ਤੋਹਫ਼ੇ ਵਿਚ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਇਹ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਸ਼ਾਸਕ ਵਜੋਂ ਆਪਣਾ ਰੁਤਬਾ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਲਈ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਇਸ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਰਾਮਪੁਰ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਨਵਾਬ ਦਾ ਉਤਰਾਧਿਕਾਰੀ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਹਾਈਕੋਰਟ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਵਿਚ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਪਾਸੇ, ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁਦਈ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਹੋਰ ਮੈਂਬਰ ਇਹ ਬੇਨਤੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਕਿ ਨਵਾਬ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਨਿੱਜੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਕਾਲ ਵਿੱਚ ਰਜ਼ਾ ਟਰੱਸਟ ਅਤੇ ਤੋਹਫ਼ਿਆਂ ਤੋਂ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਹੱਥ, ਜਦੋਂ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਨੰ. 1 ਦੀ ਗੱਲ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੋਹਫ਼ੇ ਸਿਰਫ ਇਸ ਨਜ਼ਰੀਏ ਨਾਲ ਬਣਾਏ ਗਏ ਸਨ ਕਿ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਨੰ. 1 ਸੰਭਾਵੀ ਵਾਰਸ ਵਜੋਂ ਆਪਣੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਉਸ ਨੇ ਨਵਾਬ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨੀਆਂ ਸਨ, ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਕਾਲ ਵਿੱਚ ਹੀ ਉਸ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਤੋਹਫ਼ੇ ਕਿਉਂ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣੇ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਦਲੀਲ ਰੱਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਕੋਈ ਵਿਵਾਦ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਪਰਸਨਲ ਲਾਅ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮੁਸਲਿਮ ਪਰਸਨਲ ਲਾਅ (ਸ਼ਰੀਅਤ) ਐਪਲੀਕੇਸ਼ਨ ਐਕਟ, 1937 ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਨਵਾਬ 'ਆਰ.ਏ.ਕੇ.' ਸ਼ੀਆ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਸਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਮੁਸਲਿਮ ਪਰਸਨਲ ਲਾਅ ਦੇ ਅਧੀਨ ਉਸਦੇ ਵਾਰਸਾਂ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ ਜਾਵੇਗੀ। , ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸ਼ੀਆ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। [ਪਾਰਾ 43, 44 ਅਤੇ 45] [837-ਸੀ-ਐਚ; 838-ਏ-ਸੀ]

1.6 ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਲੰਬਿਤ ਮਿਆਦ ਦੇ ਦੌਰਾਨ, ਮੁਦਈ ਨੰ.1, ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਨੰ.1/1 ਅਤੇ ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਨੰ.3 ਦੀ ਮੌਤ ਦੇ ਕਾਰਨ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਮੁਦਈ ਨੂੰ ਸੋਧਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਸੋਧ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਸਾਰੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਾਰਸਾਂ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਮੁਦਈ ਦੇ ਪੈਰਾ 9-ਐਫ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ੇਅਰਾਂ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਦਾ ਵੀ ਕੋਈ ਵਿਵਾਦ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸ਼ੇਅਰਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਕੋਈ ਵਿਵਾਦ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ੇਅਰਾਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਧਿਰਾਂ ਮੁਦਈ ਦੇ ਪੈਰਾ 9-F ਵਿੱਚ

ਨਿਰਧਾਰਤ ਸ਼ੇਅਰਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਣਗੀਆਂ ਜੋ ਕਿ ਫ਼ਰਮਾਨ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਨਗੀਆਂ। ਇਲਾਹਾਬਾਦ ਵਿਖੇ ਨਿਆਂਇਕ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਅਤੇ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਇਕ ਪਾਸੇ ਰੱਖੇ ਗਏ ਹਨ, ਅਤੇ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਸ਼ੇਅਰ ਮੁਦਈ ਦੇ ਪੈਰਾ 9-ਐਫ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਇੱਕ ਫ਼ਰਮਾਨ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਆਈ.ਏ. 2014 ਦੇ ਨੰਬਰ 3 ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਬਿਨੈਕਾਰ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸਿਵਲ ਸੂਟ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਲਈ ਸੁਤੰਤਰ ਹੋਣਗੇ। [ਪਾਰਾ 46-49] [838-D-F; 839-ਏ-ਐਚ; 840-ਏ-ਬੀ]

ਵਿਸ਼ਵੇਸ਼ਵਰ ਰਾਓ ਬਨਾਮ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ [1952] SCR 1020; ਸੁਧਾਂਸੂ ਸ਼ੇਖਰ ਸਿੰਘ ਦਿਓ ਬਨਾਮ ਉੜੀਸਾ ਰਾਜ [1961] 1 SCR 779 - 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ। ਕੇ.ਐਸ.ਵੀ.ਆਰ. ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਯੂਨੀਅਨ ਅਤੇ ਹੋਰ। (1969) 3 SCC 150 : [1970] 2 SCR 631; ਰੇਵਥਿਨਲ ਬੀ. ਵਰਮਾ ਬਨਾਮ ਐਚ. ਐਚ. ਪਦਮਨਾਭ ਦਾਸਾ (1993) Supp. 1 SCC 233 : [1991] 3 Suppl. SCR 30; ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਸਰੋਜਨੀ ਦੇਵੀ (1994) Supp. 1 SCC 734 : [1993] 1 Suppl. SCR 607; ਮਾਧਵ ਰਾਓ ਸਿੰਧੀਆ, ਆਦਿ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਯੂਨੀਅਨ (1971) 1 SCC 85 : [1971] 3 SCR 9; ਰਘੁਨਾਥਰਾਓ ਗਣਪਤਰਾਓ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ (1994) Supp. (1) SCC 191 : [1993] 1 SCR 480 - ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਕੇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਹਵਾਲਾ

[1952] SCR 1020 ਪੈਰਾ 14 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ

[1961] 1 SCR 779 ਪੈਰਾ 15 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ

[1970] 2 ਐਸਸੀਆਰ 631 ਪੈਰਾ 16 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ

[1991] 3 ਸਪਲ. SCR 30 ਨੇ ਪੈਰਾ 18 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ

[1993] 1 ਸਪਲ. SCR 607 ਪੈਰਾ 20 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ

[1971] 3 ਐਸਸੀਆਰ 9 ਪੈਰਾ 29 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ

[1993] 1 ਐਸਸੀਆਰ 480 ਪੈਰਾ 41 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ

ਸਿਵਲ ਅਪੀਲੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ: 2002 ਦੀ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰ. 1773।

1997 ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 976 ਵਿੱਚ ਇਲਾਹਾਬਾਦ ਵਿਖੇ ਨਿਆਂਇਕ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ 22.01.2002 ਦੇ ਨਿਰਣੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ।

ਨਾਲ

ਸੀ.ਏ. ਨੰ. 4012/2002, CONMT.PET.(C) ਨੰ. 1079/2018 ਵਿੱਚ ਸੀ.ਏ. ਨੰ. 1773/2002 ਸੁਧੀਰ ਚੰਦਰ, ਕੈਲਾਸ਼ ਵਾਸਦੇਵ, ਹੁਜ਼ੇਫਾ ਅਹਿਮਦੀ, ਏ.ਕੇ. ਗਾਂਗੁਲੀ, ਰਾਜੂ ਰਾਮਚੰਦਰਨ, ਕੁ. ਤਹਿਮੀਨਾ ਪੁਨਵਾਨੀ, ਸ੍ਰ. ਐਡਵੋਕੇਟ, ਪਾਰਿਜਤ ਸਿਨਹਾ, ਮਿਸ. ਸ਼ਾਹਰੁਖ ਆਲਮ, ਗੌਰਵ ਘੋਸ਼, ਜ਼ੁਲਨੂਰ ਅਲੀ ਅਹਿਮਦ, ਰੁਦਰ ਦੱਤਾ, ਸਤੀਸ਼ ਵਿਗ, ਰਣਬੀਰ ਸਿੰਘ ਯਾਦਵ ਪ੍ਰਵੀਨ ਅਗਰਵਾਲ, ਰਣਬੀਰ ਸਿੰਘ ਯਾਦਵ, ਪੂਰਨ ਮਲ ਸੈਣੀ, ਕੁ. ਅੰਜੂ ਕੇ. ਵਰਕੀ, ਬੀ. ਰਾਜੇਸ਼, ਪੀ. ਕਾਕੜਾ, ਸੌਰਭ ਐਸ. ਸਿਨਹਾ, ਸ਼ੰਕਰ ਐਨ., ਆਦਿਤਿਆ ਦੇਵ ਤ੍ਰਿਗੁਣਾ, ਰਣਬੀਰ ਸਿੰਘ ਯਾਦਵ, ਡੀ. ਐਲ. ਚਿਦਾਨੰਦ, ਮਿਸ. ਰੁਖਮਿਨੀ ਬੋਬੜੇ, ਸ੍ਰੀਮਤੀ ਅਨਿਲ ਕਟਿਆਰ, ਬੀ.ਵੀ. ਬਲਰਾਮ ਦਾਸ, ਯਤੀਸ਼ ਮੋਹਨ, ਕੁ. ਵਿਨੀਤਾ ਵਾਈ ਮੋਹਨ, ਈ.ਸੀ. ਵਿਦਿਆ ਸਾਗਰ, ਸੁਭਾਸ਼ ਚੰਦਰ ਸਾਗਰ, ਕੁ. ਰੇਸ਼ਮੀ ਰੀਆ ਸਿਨਹਾ, ਦੇਵੇਸ਼ ਮਿਸ਼ਰਾ, ਸਮਰ ਅਲੀ ਖਾਨ, ਅਭਿਸ਼ੇਕ ਸਿੰਘ, ਸਤੀਸ਼ ਵਿਗ, ਰਾਮੇਸ਼ਵਰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਗੋਇਲ, ਦੇਬਾ ਪ੍ਰਸਾਦ ਮੁਖਰਜੀ, ਡੀ.ਐਨ. ਗੋਬਰਧਨ, ਤਰੁਣ ਗੁਪਤਾ, ਇਮਰਾਨ ਅਲੀ, ਕੁ. ਪੂਜਾ ਸ਼ਰਮਾ, ਐਡਵੋਕੇਟ. ਦਿਖਾਈ ਦੇਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਲਈ.

ਵੱਲੋਂ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ ਗਿਆ

ਦੀਪਕ ਗੁਪਤਾ, ਜੇ.

1. "ਭਾਰਤ ਦੇ ਡੋਮੀਨੀਅਨ ਨਾਲ ਰਲੇਵੇਂ ਦੇ ਸਮਝੌਤੇ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਸਾਬਕਾ ਸ਼ਾਸਕ ਦੁਆਰਾ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਦਾ ਉਤਰਾਧਿਕਾਰ "ਗੱਦੀ" (ਸ਼ਾਸਨ) ਜਾਂ ਨਿੱਜੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਲਾਗੂ ਉਤਰਾਧਿਕਾਰ ਦੇ ਨਿਯਮ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਸ਼ਾਸਕ ਲਈ ਲਾਗੂ", ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਨ ਲਈ ਸਵਾਲ ਹੈ।

2. ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਉਪ-ਮਹਾਂਦੀਪ ਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ਹਟਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਯੋਜਨਾ 03.06.1947 ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਦੋ ਦੇਸ਼ਾਂ, ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਗਠਨ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਭਾਰਤੀ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਐਕਟ, 1947 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦੋ ਸੁਤੰਤਰ ਡੋਮੀਨੀਅਨ - ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਸਨ। ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਰਿਆਸਤਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸ ਡੋਮੀਨੀਅਨ, ਭਾਰਤ ਜਾਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਸੌਂਪਣਾ ਹੈ। ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਐਕਟ, 1935 ਦੀ ਧਾਰਾ 6 ਇਹ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਦੇ ਸ਼ਾਸਕ ਦੁਆਰਾ ਰਲੇਵੇਂ ਦਾ ਇੱਕ ਸਾਧਨ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸ਼ਾਸਕਾਂ ਨੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤਾਰੀਖਾਂ 'ਤੇ ਰਲੇਵੇਂ ਦੇ ਸਾਧਨਾਂ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ। ਕੁਝ ਤੁਰੰਤ 15.08.1947 ਨੂੰ ਅਤੇ ਕੁਝ ਬਹੁਤ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ। ਕੁਝ ਸ਼ਾਸਕਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਇਲਾਕੇ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤੇ ਅਤੇ ਕੁਝ ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹੋਣਾ ਪਿਆ। ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਰਿਆਸਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਾਰਤਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਸਕਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰ ਅਤੇ ਰਿਆਇਤਾਂ ਦੇਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਸ਼ਾਸਕਾਂ ਨੂੰ ਜੋ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ

ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਤੋਂ ਛੋਟ, ਸ਼ਾਸਕਾਂ ਦੀਆਂ ਜਗੀਰਾਂ ਅਤੇ ਨਿੱਜੀ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਅਤੇ ਭੈਣਾਂ-ਭਰਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਆਹ ਦੇ ਖਰਚਿਆਂ ਦੀ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਅਦਾਇਗੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਸ਼ਾਸਕਾਂ, ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ ਤੋਂ ਛੋਟ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨੰਬਰ ਪਲੇਟਾਂ, ਬੰਦੂਕਾਂ ਦੀ ਸਲਾਮੀ ਆਦਿ।

3. ਨਵਾਬ ਰਜ਼ਾ ਅਲੀ ਖਾਨ ਰਾਮਪੁਰ ਦਾ ਸ਼ਾਸਕ ਸੀ। ਰਾਮਪੁਰ ਰਿਆਸਤ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਘ ਵਿੱਚ ਮਿਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। 15.05.1949 ਨੂੰ ਨਵਾਬ ਦੁਆਰਾ ਰਲੇਵੇਂ ਦੇ ਸਮਝੌਤੇ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਰਲੇਵੇਂ ਦੇ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਨਵਾਬ ਉਸ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਨਿੱਜੀ ਜਾਇਦਾਦਾਂ (ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ) ਦੀ ਪੂਰੀ ਮਾਲਕੀ, ਵਰਤੋਂ ਅਤੇ ਅਨੰਦ ਲੈਣ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਡੋਮੀਨੀਅਨ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀਆਂ ਅਚੱਲ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਆਦਿ ਦੀ ਸੂਚੀ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਨਵਾਬ ਨੇ 31.05.1949 ਅਤੇ 27.06.1949 ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ (ਲੁਟੇਰਿਆਂ) ਦੁਆਰਾ ਕਈ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਨੂੰ ਉਸਦੀ ਨਿੱਜੀ ਜਾਇਦਾਦ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ। ਰਲੇਵੇਂ ਦੇ ਸਮਝੌਤੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ, ਰਾਮਪੁਰ 01.07.1949 ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਡੋਮੀਨੀਅਨ ਨੂੰ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇੱਕ ਕੇਂਦਰੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਿਤ ਮੁੱਖ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦਾ ਸੂਬਾ ਬਣ ਗਿਆ। ਨਵਾਬ ਰਜ਼ਾ ਅਲੀ ਖਾਨ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ, 1950 ਦੀ ਧਾਰਾ 366 ਦੀ ਧਾਰਾ (22) ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਸ਼ਾਸਕ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸਦੀ ਮਿਆਦ 06.03.1966 ਨੂੰ ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵਿਵਾਦ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਨਵਾਬ ਰਜ਼ਾ ਅਲੀ ਖਾਨ ਦੀ ਮੌਤ ਅਣਪਛਾਤੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਸੀ।

4. ਭਾਰਤ ਦੇ ਗਵਰਨਰ ਜਨਰਲ ਅਤੇ ਰਾਮਪੁਰ ਦੇ ਨਵਾਬ ਵਿਚਕਾਰ 15.05.1949 ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਰਲੇਵੇਂ ਦੇ ਸਾਧਨ ਦੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਉਪਬੰਧ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹੇ ਗਏ ਹਨ: “

ਆਰਟੀਕਲ 2

> ਨਵਾਬ ਉਹੀ ਨਿੱਜੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰਾਂ, ਛੋਟਾਂ, ਮਾਣ-ਸਨਮਾਨਾਂ ਅਤੇ ਖ਼ਿਤਾਬਾਂ ਦਾ ਆਨੰਦ ਮਾਣਦਾ ਰਹੇਗਾ ਜੋ ਉਹ ਮਾਣਦਾ ਸੀ ਜੇਕਰ ਇਹ ਸਮਝੌਤਾ ਨਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੁੰਦਾ।
>
> Xxx xxx xxx

ਆਰਟੀਕਲ 4

ਨਵਾਬ ਇਸ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਮਿਤੀ 'ਤੇ ਉਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਾਰੀਆਂ ਨਿੱਜੀ ਜਾਇਦਾਦਾਂ (ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ) ਦੀ ਪੂਰੀ ਮਾਲਕੀ, ਵਰਤੋਂ ਅਤੇ ਅਨੰਦ ਲੈਣ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਵੇਗਾ।

ਨਵਾਬ 30 ਜੂਨ 1949 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਡੋਮੀਨੀਅਨ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਨਿੱਜੀ ਜਾਇਦਾਦ ਵਜੋਂ ਉਸ ਕੋਲ ਮੌਜੂਦ ਸਾਰੀਆਂ ਅਚੱਲ ਜਾਇਦਾਦ, ਪ੍ਰਤੀਭੂਤੀਆਂ ਅਤੇ ਨਕਦ ਬਕਾਏ ਦੀ ਸੂਚੀ ਪੇਸ਼ ਕਰੇਗਾ।

ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਵਿਵਾਦ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਕੋਈ ਵਸਤੂ ਨਵਾਬ ਜਾਂ ਰਾਜ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਜਾਇਦਾਦ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਿਆਂਇਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕੋਲ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਉਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਅੰਤਿਮ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਹੋਵੇਗਾ। .

Xxx xxx xxx
ਆਰਟੀਕਲ 6

ਡੋਮੀਨੀਅਨ ਸਰਕਾਰ ਰਾਜ ਦੇ ਗੱਦੀ ਅਤੇ ਨਵਾਬ ਦੇ ਨਿੱਜੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰਾਂ, ਛੋਟਾਂ, ਮਾਣ-ਸਨਮਾਨ ਅਤੇ ਖ਼ਿਤਾਬਾਂ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਰੀਤੀ-ਰਿਵਾਜਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਉਤਰਾਧਿਕਾਰ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

5. ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਣਾ ਉਚਿਤ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਆਰਟੀਕਲ 1 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਨਵਾਬ ਨੇ ਰਾਮਪੁਰ ਰਿਆਸਤ ਦੇ ਸ਼ਾਸਨ ਲਈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਅਥਾਰਟੀ, ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਅਤੇ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤੀਆਂ ਅਤੇ 01.07. ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ ਆਪਣੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਡੋਮੀਨੀਅਨ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤੀਆਂ। .1949. ਆਰਟੀਕਲ 3 ਨਵਾਬ ਨੂੰ ਟੈਕਸਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ 7,00,000/- ਰੁਪਏ ਦਾ ਨਿੱਜੀ ਪਰਸ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਆਰਟੀਕਲ 5 ਦੇ ਤਹਿਤ ਨਵਾਬ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮੈਂਬਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰਾਂ, ਮਾਣ-ਸਨਮਾਨ ਅਤੇ ਖ਼ਿਤਾਬਾਂ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਸਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹ 15.08.1947 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮਾਣਦੇ ਸਨ। ਧਾਰਾ 8 ਅਤੇ 9 ਇਸ ਕੇਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਢੁਕਵੇਂ ਨਹੀਂ ਹਨ।

6. ਇਹ ਦੱਸਣਾ ਵੀ ਉਚਿਤ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਰਲੇਵੇਂ ਦੇ ਸਾਧਨ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ 26.11.1949 ਨੂੰ ਅਪਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ 26.01.1950 ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦਾ ਅਨੁਛੇਦ 291, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹਾ ਸੀ, ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਕਿਸੇ ਭਾਰਤੀ ਰਾਜ ਦਾ ਸ਼ਾਸਕ ਭਾਰਤ ਦੀ ਡੋਮੀਨੀਅਨ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਪਰਸ ਰਕਮਾਂ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਨੁਛੇਦ 362 ਇਹ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਵੀ ਸੰਸਦ ਜਾਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਆਪਣੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਜਿੱਥੇ ਸੰਘ ਜਾਂ ਰਾਜ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਇਕਰਾਰ ਜਾਂ ਸਮਝੌਤੇ ਦੇ ਤਹਿਤ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਗਰੰਟੀਆਂ ਜਾਂ ਭਰੋਸੇ ਦਾ ਉਚਿਤ ਧਿਆਨ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਜੋ ਕਿ ਸ਼ਾਸਕ ਦੁਆਰਾ ਦਾਖਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਕਿਸੇ ਭਾਰਤੀ ਰਾਜ ਦੇ ਸ਼ਾਸਕ ਦੇ ਨਿੱਜੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਸਨਮਾਨਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਦੇ ਡੋਮੀਨੀਅਨ ਦੇ ਨਾਲ। ਅਨੁਛੇਦ 363 ਕਿਸੇ ਭਾਰਤੀ ਰਾਜ ਦੇ

ਕਿਸੇ ਸ਼ਾਸਕ ਦੁਆਰਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸੰਧੀਆਂ, ਇਕਰਾਰਨਾਮਿਆਂ, ਇਕਰਾਰਨਾਮਿਆਂ ਆਦਿ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਵਿਵਾਦਾਂ ਦਾ ਹੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਰੋਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੀ ਹਕੂਮਤ ਜਾਂ ਇਸਦੀ ਪੂਰਵਵਰਤੀ ਸਰਕਾਰ ਕਿਸੇ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਸੀ। ਧਾਰਾ 366 ਦੀ ਧਾਰਾ (22) ਵਿੱਚ, ਸ਼ਾਸਕ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ:-

"366. ਪਰਿਭਾਸ਼ਾਵਾਂ।- ਇਸ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਸੰਦਰਭ ਹੋਰ ਲੋੜੀਂਦਾ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਸਮੀਕਰਨਾਂ ਦੇ ਅਰਥ ਇੱਥੇ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਅਰਥਾਤ-

(1) xxx xxx xxx
(2) xxx xxx xxx
(3) xxx xxx xxx

(22) ਕਿਸੇ ਭਾਰਤੀ ਰਾਜ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ "ਸ਼ਾਸਕ" ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਰਾਜਕੁਮਾਰ, ਮੁਖੀ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਅਨੁਛੇਦ 291 ਦੀ ਧਾਰਾ (1) ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕੋਈ ਵੀ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਜਾਂ ਸਮਝੌਤਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਜੋ ਫਿਲਹਾਲ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ। ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੁਆਰਾ ਰਾਜ ਦੇ ਸ਼ਾਸਕ ਵਜੋਂ, ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੁਆਰਾ ਅਜਿਹੇ ਸ਼ਾਸਕ ਦੇ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰੀ ਵਜੋਂ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ;

7. ਨਵਾਬ ਰਜ਼ਾ ਅਲੀ ਖਾਨ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੇ ਧਾਰਾ 366 ਦੀ ਧਾਰਾ (22) ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਉਸਦੇ ਵੱਡੇ ਪੁੱਤਰ ਨਵਾਬ ਸਈਅਦ ਮੁਰਤਜ਼ਾ ਅਲੀ ਖਾਨ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ, ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਨੰ. ੧(ਮਰਨ ਤੋਂ) ਹਾਕਮ ਹੋਣ ਲਈ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰ ਧਿਰ ਨੇ ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਨੰ. 1 ਨੂੰ ਸ਼ਾਸਕ ਵਜੋਂ ਮਾਨਤਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਇਸ ਐਲਾਨਨਾਮੇ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ। 01.04.1966 ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਨੰ. 1 ਨੂੰ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਰਾਮਪੁਰ ਦੇ ਸ਼ਾਸਕ ਵਜੋਂ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਸਗੋਂ ਇਹ ਵੀ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਸਵਰਗੀ ਨਵਾਬ ਰਜ਼ਾ ਅਲੀ ਖ਼ਾਨ ਦੁਆਰਾ ਰੱਖੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਨਿੱਜੀ ਜਾਇਦਾਦਾਂ - ਚੱਲ ਅਤੇ ਅਚੱਲ - ਦਾ ਇਕਲੌਤਾ ਵਾਰਿਸ ਸੀ। ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਨੂੰ ਸਈਦ ਜ਼ੁਲਫਿਕਾਰ ਅਲੀ ਖਾਨ, ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਨੰ. 3 (ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ), ਨਵਾਬ ਰਜ਼ਾ ਅਲੀ ਖਾਨ ਦੇ ਦੂਜੇ ਪੁੱਤਰ, ਦਿੱਲੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕਰਕੇ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਹੋਰ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਨਵਾਬ ਰਜ਼ਾ ਅਲੀ ਖ਼ਾਨ ਦੀਆਂ ਧੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਦਿੱਲੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ 18.12.1969 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਰਾਹੀਂ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਨੰ. 1 ਨੇ ਉਕਤ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

8. ਦਿੱਲੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ 18.12.1969 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਮੁਦਈ ਜੋ ਨਵਾਬ ਰਜ਼ਾ ਅਲੀ ਖਾਨ ਦੀ ਪੋਤੀ ਹੈ, ਨੇ ਨਵਾਬ ਰਜ਼ਾ ਅਲੀ ਖਾਨ ਦੁਆਰਾ ਛੱਡੇ ਗਏ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀਆਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਵੰਡ, ਖਾਤਿਆਂ, ਮੁਨਾਫੇ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ। 28.12.1971 ਨੂੰ 26ਵੀਂ

ਸੰਵਿਧਾਨ ਸੋਧ ਰਾਹੀਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਧਾਰਾ 291 ਅਤੇ 362 ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਧਾਰਾ 363ਏ ਨੂੰ ਜੋੜਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 366 ਦੀ ਧਾਰਾ (22) ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਸਕ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਸੋਧਿਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਸੋਧਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਮੁਦਈ ਨੇ 07.01.1972 ਨੂੰ ਨਵਾਂ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨਾਲ ਸਾਲ 1970 ਵਿੱਚ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਿਆ ਅਤੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਉਸੇ ਮਿਤੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਨਵਾਂ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਮੁਕੱਦਮਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ, ਰਾਮਪੁਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਕਾਰਵਾਈ ਉਕਤ ਮੁਕੱਦਮੇ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਦੋਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸਾਲ 1970 ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਮੁਕੱਦਮੇ ਅਤੇ ਸਾਲ 1972 ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ ਰਾਮਪੁਰ ਨੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਨੰ. 1 ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਗਲੇ ਹੁਕਮਾਂ ਤੱਕ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਦਾ ਤਬਾਦਲਾ ਜਾਂ ਨਿਪਟਾਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ।

9. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ, ਦਿੱਲੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਨੰਬਰ 1 ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ, ਉਸੇ ਜਾਇਦਾਦ ਲਈ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸਿਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਲੰਬਿਤ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਨੇ ਅੱਗੇ ਹਦਾਇਤ ਕੀਤੀ ਕਿ ਰੱਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਨੂੰ ਮੁਦਈ ਜਾਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਿਰ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜੋ ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹਨਾਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਇਸ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

10. ਜਨਵਰੀ 1995 ਵਿੱਚ ਉਕਤ ਸੂਟ ਓ.ਐਸ. 1972 ਦਾ ਨੰਬਰ 4 ਇਲਾਹਾਬਾਦ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਿੱਖਿਅਤ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਨੇ 31.07.1996 ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਲਾਹਾਬਾਦ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਇੱਕ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਇਸਦੀ ਇੱਕ ਅਪੀਲ 'ਤੇ ਸੁਣਵਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਜਿਸ ਨੇ ਦੋ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਹਿਮਤੀ ਵਾਲੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਲਈ, ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲ.

11. ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਪੜਚੋਲ ਤੋਂ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁਦਈ ਦਾ ਕੇਸ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਨਵਾਬ ਰਜ਼ਾ ਅਲੀ ਖਾਨ ਦੁਆਰਾ ਰਲੇਵੇਂ ਦੇ ਸਮਝੌਤੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਨਿੱਜੀ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਵਜੋਂ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਨਿੱਜੀ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਸਨ ਅਤੇ ਸਾਰੀਆਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਨ। ਪਰਸਨਲ ਲਾਅ ਅਨੁਸਾਰ ਵਾਰਸ ਜਾਇਦਾਦ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸੇ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਸਨ। ਮੁਦਈ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੁਸਲਿਮ ਪਰਸਨਲ ਲਾਅ (ਸ਼ਰੀਅਤ) ਐਪਲੀਕੇਸ਼ਨ ਐਕਟ, 1937 ਨੂੰ 01.01.1950 ਨੂੰ ਰਾਮਪੁਰ ਰਾਜ ਤੱਕ ਵਧਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਡੋਮੀਨੀਅਨ ਨੂੰ ਜਾਇਦਾਦ ਸੌਂਪਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਤੇ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਭਾਰਤ ਦੇ

ਸੰਵਿਧਾਨ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਨਵਾਬ ਰਜ਼ਾ। ਅਲੀ ਖਾਨ ਸਿਰਫ ਨਿੱਜੀ ਪਰਸ ਅਤੇ ਕੁਝ ਨਿੱਜੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰਾਂ, ਛੋਟਾਂ, ਸਨਮਾਨਾਂ ਅਤੇ ਖਿਤਾਬਾਂ ਦਾ ਅਨੰਦ ਲੈਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਇੱਕ ਸ਼ਾਸਕ ਸੀ, ਪਰ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰੀ ਸਮੇਤ ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ, ਉਹ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਇੱਕ ਆਮ ਨਾਗਰਿਕ ਸੀ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦਾ ਕੇਸ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਜਾਇਦਾਦ ਨਵਾਬ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਜਾਇਦਾਦ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਸੰਪਤੀ ਰਾਮਪੁਰ ਰਿਆਸਤ ਦੀ 'ਗੱਦੀ' ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਸੀ ਅਤੇ, ਇਸਲਈ, ਇਹ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜੋ ਕਿ ਰਾਮਪੁਰ ਦੀ ਹਕੂਮਤ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪੂਰਵ-ਉਤਪਤੀ ਦਾ ਨਿਯਮ ਸੀ। ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਸਭ ਤੋਂ ਸੀਨੀਅਰ ਪੁਰਸ਼ ਵਾਰਸ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਵਾਰਸਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਸਭ ਕੁਝ ਲੈ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਤਾਕੀਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਜਾਇਦਾਦ ਇੱਕ ਅਪਾਰਦਰਸ਼ੀ ਸੰਪੱਤੀ ਸੀ ਅਤੇ, ਇਸਲਈ, ਮੁੱਢਲਾ ਨਿਯਮ ਇਸ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕਰੇਗਾ।

12. ਤੱਥ ਵਿਵਾਦ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਹ ਵੀ ਵਿਵਾਦਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਮੁਸਲਿਮ ਪਰਸਨਲ ਲਾਅ (ਸ਼ਰੀਅਤ) ਐਪਲੀਕੇਸ਼ਨ ਐਕਟ, 1937 ਰਾਮਪੁਰ ਰਾਜ ਲਈ ਲਾਗੂ ਸੀ। ਸਿਰਫ਼ ਇਹ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਨਵਾਬ ਰਜ਼ਾ ਅਲੀ ਖ਼ਾਨ ਦੀਆਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਉਸ ਦੇ ਵੱਡੇ ਪੁੱਤਰ 'ਤੇ ਪੂਰਵ-ਜਨਮ ਦੇ ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਕੇ ਸੌਂਪੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ ਜਾਂ ਮੁਸਲਿਮ ਪਰਸਨਲ ਲਾਅ (ਸ਼ਰੀਅਤ) ਐਪਲੀਕੇਸ਼ਨ ਐਕਟ, 1937 ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਾਰੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਾਰਸਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ। .

13. ਮੂਲ ਮੁਦਈ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਸ਼੍ਰੀ ਸੁਧੀਰ ਚੰਦਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਾਈਕੋਰਟ ਨੇ ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਵਿੱਚ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਪਰਸਨਲ ਲਾਅ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਨਵਾਬ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਚੀਨਤਾ ਦੇ ਨਿਯਮ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। , ਇਸ ਤੱਥ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਕਿ ਉਹ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੁਆਰਾ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸ਼ਾਸਕ ਸਨ। ਆਪਣੀ ਦਲੀਲ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ, ਸ਼੍ਰੀ ਚੰਦਰਾ ਨੇ ਵਿਲੀਨ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਫੈਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ।

14. ਸ਼੍ਰੀ ਚੰਦਰਾ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਪਹਿਲਾ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਵਿਸ਼ਵੇਸ਼ਵਰ ਰਾਓ ਬਨਾਮ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ 1 ਹੈ। ਉਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਸ਼ਾਸਕ ਦੀਆਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਦੇ ਕੁਝ ਹਿੱਸੇ ਅਤੇ ਵਿਲੀਨਤਾ ਦੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਨਿਜੀ ਜਾਇਦਾਦ ਵਜੋਂ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਨੂੰ ਕੇਂਦਰੀ ਪ੍ਰਾਂਤ ਅਤੇ ਬੇਰਰ ਮਲਕੀਅਤ ਅਧਿਕਾਰਾਂ (ਜਾਇਦਾਦ, ਮਹੱਲ, ਅਲੀਨੇਟਿਡ ਲੈਂਡਜ਼) ਦੇ ਖਾਤਮੇ ਦੇ ਅਧੀਨ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਲੈਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਬਿੱਲ, 1949. ਇੱਕ ਚੁਣੌਤੀ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜੇ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਜਾਇਦਾਦ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 362 ਦੇ ਉਪਬੰਧ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਜਸਟਿਸ ਐਮ.ਸੀ. ਮਹਾਜਨ ਨੇ ਉਕਤ ਦਲੀਲ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ

ਕੀਤਾ: “ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਰਲੇਵੇਂ ਦੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਨਾਲ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੀਆਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਉਸ ਦੀਆਂ ਨਿੱਜੀ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਬਣ ਗਈਆਂ ਹਨ ਜੋ ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਖਰੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਉਹ ਕਿਸੇ ਨਾਲੋਂ ਬਿਹਤਰ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਨਿੱਜੀ ਜਾਇਦਾਦ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਦੂਜਾ ਮਾਲਕ। ਅਨੁਛੇਦ 362 ਰਲੇਵੇਂ ਦੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੁਆਰਾ ਨਿਜੀ ਸੰਪਤੀਆਂ ਵਜੋਂ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਨਹੀਂ ਲਗਾਉਂਦਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਦੀਵੀ ਹੋਂਦ ਦੀ ਗਰੰਟੀ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਲੇਖ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਗਾਰੰਟੀ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਸੀਮਤ ਹੱਦ ਤੱਕ ਹੈ. ਇਹ ਭਰੋਸਾ ਦਿਵਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਾਸਕਾਂ ਦੀਆਂ ਨਿੱਜੀ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਵਜੋਂ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਨੂੰ ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਵਜੋਂ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਗਾਰੰਟੀ ਦੀ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਕੋਈ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਸ ਗਾਰੰਟੀ ਦਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਤਿਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਉਹਨਾਂ ਸੰਪਤੀਆਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਨਿੱਜੀ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਧਾਰਨਾ 'ਤੇ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ.....”

ਜਸਟਿਸ ਦਾਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਹਿਮਤੀ ਵਾਲੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿਹਾ:-

“ਗਾਰੰਟੀ ਜਾਂ ਭਰੋਸਾ ਜਿਸ ਦਾ ਉਚਿਤ ਸਤਿਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਸ਼ਾਸਕ ਦੇ ਸ਼ਾਸਕ ਦੇ ਨਿੱਜੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਸਨਮਾਨਾਂ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਹੈ। ਇਹ ਨਿੱਜੀ ਜਾਇਦਾਦ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਫੈਲਦਾ ਜੋ ਨਿੱਜੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਹੈ।

15. ਅਗਲਾ ਫੈਸਲਾ ਸੁਧਾਂਸੂ ਸ਼ੇਖਰ ਸਿੰਘ ਦਿਓ ਬਨਾਮ ਉੜੀਸਾ ਰਾਜ 2 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥ ਇਹ ਸਨ ਕਿ ਸੋਨੀਪੁਰ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਰਾਜ ਦੇ ਸ਼ਾਸਕ ਨੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਡੋਮੀਨੀਅਨ ਨਾਲ ਰਲੇਵੇਂ ਦਾ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਰਾਮਪੁਰ ਰਲੇਵੇਂ ਦੇ ਸਮਝੌਤੇ ਦੇ ਸਮਾਨ ਸਨ। ਉੜੀਸਾ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਆਮਦਨ ਉੜੀਸਾ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਆਮਦਨ ਕਰ ਐਕਟ, 1947 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਟੈਕਸ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸੀ। ਸੋਨੀਪੁਰ ਦੇ ਸ਼ਾਸਕ ਨੇ ਇੱਕ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਰਾਜ ਦੇ ਸ਼ਾਸਕ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ, ਰਾਜ ਦੇ ਰਲੇਵੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਉਹ ਇਸ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਖੇਤਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਤੇ ਬਾਹਰੋਂ ਉਸ ਦੀਆਂ ਨਿੱਜੀ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਟੈਕਸ ਦੀ ਦੇਣਦਾਰੀ। ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਉਸ ਦੇ ਰਾਜ ਅੰਦਰ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਉਹ ਪ੍ਰਭੂਸੱਤਾ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਕੋਈ ਟੈਕਸ ਅਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਰਾਜ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਦੀਆਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਉਹ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਟੈਕਸ ਅਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ. ਉਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਛੋਟਾਂ ਨੂੰ ਰਲੇਵੇਂ ਦੇ ਸਮਝੌਤੇ ਦੁਆਰਾ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਟੈਕਸ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦਿਆਂ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ:

"... ਕਲਾ ਦੁਆਰਾ ਗਾਰੰਟੀਸ਼ੁਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰ। 4 ਅਤੇ 5 ਇੱਕ ਸਾਬਕਾ ਸ਼ਾਸਕ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਨਿੱਜੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰ ਉਸਦੀ ਨਿੱਜੀ ਜਾਇਦਾਦ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਵਧਦੇ..."

16. ਸ਼੍ਰੀ ਸੁਧੀਰ ਚੰਦਰ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਨੇ ਕੇ.ਐਸ.ਵੀ.ਆਰ. ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਐਂਡ ਓਆਰਐਸ.3 ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਭਰੋਸਾ ਰੱਖਿਆ, ਜਿਸਨੂੰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ 'ਧੌਲਪੁਰ ਕੇਸ' ਕਿਹਾ ਗਿਆ। ਤੱਥ ਇਹ ਸਨ ਕਿ ਜਦੋਂ ਧੌਲਪੁਰ ਰਿਆਸਤ ਦਾ ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਵਿੱਚ ਰਲੇਵਾਂ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜਾ ਉਦੈਭਾਨ ਸਿੰਘ ਰਾਜ ਦਾ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸ਼ਾਸਕ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਰਲੇਵੇਂ ਦੇ ਇਕਰਾਰ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਵਸਥਾ ਸੀ ਜੋ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਨਿੱਜੀ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਨਿੱਜੀ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਵਜੋਂ ਮਾਣਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦੀ ਸੀ। ਰਾਜਾ ਉਦੈਭਾਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੌਤ 22.10.1954 ਨੂੰ ਹੋਈ। ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿੱਛੇ ਕੋਈ ਸਿੱਧਾ ਮਰਦ ਵਾਰਸ ਨਹੀਂ ਛੱਡਿਆ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਿੱਛੇ ਇੱਕ ਵਿਧਵਾ ਅਤੇ ਇੱਕ ਧੀ ਛੱਡ ਗਿਆ ਜੋ ਨਾਭਾ ਦੇ ਮਹਾਰਾਜੇ ਨਾਲ ਵਿਆਹੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਉਸਦੀ ਵਿਧਵਾ ਨੇ ਉਸਦੇ ਪੋਤੇ ਭਾਵ ਧੀ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਗੋਦ ਲਿਆ ਜਿਸਨੂੰ ਮਹਾਰਾਜਾ ਦਾ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰੀ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਮਹਾਰਾਜੇ ਦੇ ਛੋਟੇ ਭਰਾ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਸਨ ਅਤੇ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਮੂਲ ਦੇ ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਕੇ ਉਸਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਵਾਰਸ ਹੋਣ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ। ਇਹ ਵਿਵਾਦ, ਕਿ ਕਿਸ ਨੂੰ ਧੌਲਪੁਰ ਦਾ ਸ਼ਾਸਕ ਐਲਾਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਨੂੰ ਰਾਜਸਥਾਨ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਤਤਕਾਲੀ ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸ (ਮਾਨਯੋਗ ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਜਸਟਿਸ ਕੇ.ਐਨ. ਵਾਂਚੂ) ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀ ਕਮੇਟੀ ਕੋਲ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਮਰਹੂਮ ਸ਼ਾਸਕ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਾਣਾ ਸ਼੍ਰੀ ਹੇਮੰਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਵਿਧਵਾ ਦੇ ਗੋਦ ਲਏ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਧੌਲਪੁਰ ਦਾ ਸ਼ਾਸਕ ਐਲਾਨਣ ਦੀ ਸਿਫ਼ਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਸਿਫਾਰਿਸ਼ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰ ਲਿਆ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੇ ਧਾਰਾ 366 ਦੀ ਧਾਰਾ (22) ਅਨੁਸਾਰ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਾਣਾ ਸ਼੍ਰੀ ਹੇਮੰਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਧੌਲਪੁਰ ਦਾ ਸ਼ਾਸਕ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

17. ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਮਰਹੂਮ ਸ਼ਾਸਕ ਦੇ ਭਤੀਜਿਆਂ ਨੇ ਇੱਕ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਤਾਕੀਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਧੌਲਪੁਰ ਦੇ ਸ਼ਾਸਕ ਰਾਣਾ ਉਦੈਭਾਨ ਸਿੰਘ ਦੁਆਰਾ ਛੱਡੀ ਗਈ ਜਾਇਦਾਦ ਇੱਕ ਨਿਰਪੱਖ ਸੰਪੱਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਮਰਦਾਂ ਦੇ ਸ਼ਾਸਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਰਲੇਵੇਂ ਦੇ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਡੋਮੀਨੀਅਨ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਰਾਜ ਦੇ 'ਗੱਦੀ' ਦੇ ਉਤਰਾਧਿਕਾਰ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਗਰੰਟੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਹਾਕਮ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਸਨ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਵੀ ਸਨ। ਸੰਪਤੀ. ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੱਖਿਆ:

“6.....ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਆਖਰੀ ਸ਼ਾਸਕ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਉਕਤ ਨਿੱਜੀ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਦੇ ਉਤਰਾਧਿਕਾਰ ਦੇ ਨਿੱਜੀ ਕਾਨੂੰਨ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਹਾਕਮ ਦੀ ਮਾਨਤਾ ਹਾਕਮ ਦੀ ਗੱਦੀ ਨੂੰ ਕਾਮਯਾਬ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕ ਹੈ। ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਾਸਨ ਦੀ ਇਹ ਮਾਨਤਾ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਵਿੱਚ ਨਿਯਤ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਇੱਕ ਉਦਾਹਰਣ ਹੈ। ਸ਼ਾਸਨ ਦੀ ਮਾਨਤਾ ਦਾ ਕੰਮ, ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਨਿੱਜੀ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਮਾਨਤਾ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੰਮ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ.....”

ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ:

"9. ਸ਼ਾਸਨ ਦੀ ਮਾਨਤਾ ਨਿੱਜੀ ਰੁਤਬੇ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਸ਼ਾਸਨ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦੇਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਜਾਂ ਤਾਂ ਵਿਰਸੇ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਜਾਂ ਡਿਵੈਲਪਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਵੰਸ਼ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ। ਨਾ ਹੀ ਸ਼ਾਸਨ ਦੀ ਮਾਨਤਾ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਸਿਰਫ ਇਕਰਾਰਨਾਮਿਆਂ ਅਤੇ ਸੰਧੀਆਂ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 363 ਸੰਧੀਆਂ ਅਤੇ ਸਮਝੌਤਿਆਂ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਵਿਵਾਦ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਖਲ ਦੇਣ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਗਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸ਼ਾਸਨ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦੇਣ ਦਾ ਕੋਈ ਦਾਅਵਾ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨ, ਇਸ ਲਈ, ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੁਆਰਾ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਸਨ ਦੀ ਮਾਨਤਾ ਦੇ ਕਾਰਜ ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।

10. ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਾਸਕ ਦੀਆਂ ਨਿੱਜੀ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 366 ਦੀ ਧਾਰਾ (22) ਦੇ ਅੰਦਰ ਗ੍ਰਹਿਣ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਾਸਕ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦੇਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹੈ।

11. ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਇੱਕ ਸ਼ਾਸਕ ਦੀ ਮਾਨਤਾ ਨੇ ਤੁਰੰਤ ਸ਼ਾਸਕ ਨੂੰ ਜਾਇਦਾਦ ਵਿੱਚ ਨਿਵੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਸ਼ਾਸਕ ਅਤੇ ਸੰਪਤੀ ਨੂੰ ਮਿਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਮਥਾਧਾਪਤੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਦਫ਼ਤਰ ਅਤੇ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਸੁਮੇਲ ਦਾ ਇੱਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਇੱਕ ਸਮਾਨਤਾ ਵਜੋਂ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਸੰਪਤੀ ਗਣਿਤ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਦਫਤਰ ਦਾ ਇੱਕ ਅਨੁਪਾਤ ਹੈ। ਟਰੱਸਟੀ ਦੇ ਦਫਤਰ ਦੀ ਉਦਾਹਰਨ ਇਸ ਜਵਾਬ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਦਫਤਰ ਅਤੇ ਸੰਪਤੀਆਂ ਟਰੱਸਟੀ ਕੋਲ ਹਨ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਸ਼ਾਸਕ ਦੀ ਮਾਨਤਾ ਸ਼ਾਸਕ ਦੀਆਂ ਨਿੱਜੀ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਦੀ ਮਾਨਤਾ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਬਕਾ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੈ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਾਲੇ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਨਿੱਜੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਹੈ। ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਾਸਨ ਦੀ ਮਾਨਤਾ ਸ਼ਾਸਕ ਦੀਆਂ ਨਿੱਜੀ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਸ਼ਾਸਕ ਦੀ ਮਾਨਤਾ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਹੈ। ਸ਼ਾਸਕ ਦੀ ਮਾਨਤਾ ਅਤੇ ਸ਼ਾਸਕ ਦੀਆਂ ਨਿੱਜੀ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਦੇ ਉਤਰਾਧਿਕਾਰ ਵਿਚਕਾਰ

ਅੰਤਰ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਾਸਕਾਂ ਦੀਆਂ ਨਿੱਜੀ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਸ਼ਾਸਕ ਦੀ ਮਾਨਤਾ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਸ਼ਾਸਨ ਦੀ ਮਾਨਤਾ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਸ਼ਾਸਕ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 291 ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰੇ ਗਏ ਪ੍ਰਾਈਵੀ ਪਰਸ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 362 ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਭਾਰਤੀ ਰਾਜ ਦੇ ਸ਼ਾਸਕ ਦੇ ਨਿੱਜੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਸਨਮਾਨਾਂ ਦਾ ਆਨੰਦ ਲੈਣ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਸ਼ਾਸਨ ਦੀ ਮਾਨਤਾ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਤੋਂ ਵਾਂਝੀ ਨਹੀਂ ਹੈ. ਜੇਕਰ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦਾ ਕਿਸੇ ਨਿਜੀ ਸੰਪਤੀ 'ਤੇ ਕੋਈ ਦਾਅਵਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਆਖਰੀ ਸ਼ਾਸਕ ਦੀ ਕਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਕਿਸੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਦਾਅਵਾ ਸਥਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੁਆਰਾ ਮਾਨਤਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸ਼ਾਸਕ ਨੇ ਨਿੱਜੀ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਲੈ ਲਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਆਖਰੀ ਸ਼ਾਸਕ ਦੀ ਦੱਸੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਕੋਲ ਅਜਿਹੀਆਂ ਨਿੱਜੀ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਸਕ ਨਾਲ ਕੋਈ ਪ੍ਰਤੀਯੋਗੀ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਤਾਂ ਅਜਿਹਾ ਦਾਅਵਾ ਨਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਹ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸੇ ਸ਼ਾਸਕ ਦੀ ਮਾਨਤਾ ਦੇ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ।

18. ਰੇਵਥੀਨਲ ਬੀ. ਵਰਮਾ ਬਨਾਮ ਐਚ. ਐਚ. ਪਦਮਨਾਭ ਦਾਸਾ 4 ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਤਿੰਨ-ਜੱਜੀ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ, ਜਿਸਨੂੰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ 'ਤ੍ਰਾਵਨਕੋਰ ਕੇਸ' ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਭਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥ ਇਹ ਹਨ ਕਿ ਸ਼੍ਰੀ ਪਦਮਨਾਭ ਦਾਸਾ ਬਾਲਾ ਰਾਮਾ ਵਰਮਾ ਤ੍ਰਾਵਨਕੋਰ ਦਾ ਮਹਾਰਾਜਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਸੰਪ੍ਰਭੂ ਸ਼ਾਸਕ ਸੀ। ਤ੍ਰਾਵਣਕੋਰ ਰਾਜ ਪੁਰਾਣੇ ਕੋਚੀਨ ਰਾਜ ਨਾਲ ਮਿਲ ਗਿਆ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਡੋਮੀਨੀਅਨ ਦੇ ਖੇਤਰ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣ ਗਿਆ w.e.f. 01.07.1949 ਮਹਾਰਾਜਾ ਦੁਆਰਾ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਘ ਨਾਲ ਇੱਕ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਸਮਾਨ ਹਨ ਅਤੇ ਜਿਹੜੀਆਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਵਿਵਾਦ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਹਾਰਾਜੇ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਜਾਇਦਾਦ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਮਹਾਰਾਜੇ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਰੇਵਤੀਨਾਲ ਬਾਲਗੋਪਾਲਾ ਵਰਮਾ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜਾ ਇਹਨਾਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਦਾ ਇਕੱਲਾ ਮਾਲਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਸਕ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਜਾਇਦਾਦ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਤਾਕੀਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਸ਼ਾਸਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੰਪਤੀਆਂ ਨੂੰ ਅਣਵੰਡੇ ਮਰੁਮਕਾਥਯਮ ਤਰਵਾਦ ਦੇ ਕਾਰਨਾਵਨ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਅਪਾਰਦਰਸ਼ੀ ਸੰਪੱਤੀ ਦੇ ਸਥਾਨ ਵਜੋਂ ਰੱਖੇ। ਇਹ ਦਲੀਲ ਉਠਾਈ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਸੰਪਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਪਾਰਦਰਸ਼ੀ ਜਾਇਦਾਦ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਉਤਰਾਧਿਕਾਰ ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰਾਚੀਨਤਾ ਦੇ ਸ਼ਾਸਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਸ ਤੱਥ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜਾ 01.07.1949 ਨੂੰ ਸ਼ਾਸਕ ਹੋਣਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਜਾਇਦਾਦ ਉਸ ਪਰਿਵਾਰ ਜਾਂ ਤਰਵਾੜ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਬਣ ਗਈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਸ਼ਾਸਕ ਦਾ ਸਬੰਧ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ , 17.06.1956 ਨੂੰ ਹਿੰਦੂ

ਉਤਰਾਧਿਕਾਰੀ ਐਕਟ, 1956 ਲਾਗੂ ਹੋਣ 'ਤੇ ਅਪਾਰਟਿਬਲ ਜਾਇਦਾਦ ਇੱਕ ਅਪਾਰਟਿਬਲ ਜਾਇਦਾਦ ਬਣ ਗਈ।

19. ਇਹ ਵਿਵਾਦਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਰਲੇਵੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਸਬੰਧ ਸੀ, ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ ਦਾ ਸਬੰਧ ਸ਼ਾਸਕ ਤੋਂ ਸ਼ਾਸਕ ਨੂੰ ਪੂਰਵ-ਉਤਪਤੀ ਦੇ ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਕੇ ਬਦਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਰਲੇਵੇਂ ਦੇ ਸਮਝੌਤੇ 'ਤੇ ਹਸਤਾਖਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਮਹਾਰਾਜੇ ਦੀਆਂ ਨਿੱਜੀ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਬਣ ਗਈਆਂ ਅਤੇ ਅਣਵੰਡੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਮਹਾਰਾਜਾ ਤ੍ਰਾਵਣਕੋਰ ਰਿਆਸਤ ਦਾ ਪ੍ਰਭੂਸੱਤਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਉਹ ਸਾਰੀਆਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ 'ਤੇ ਮਾਲਕੀ ਦੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਭੂਸੱਤਾ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਨਿੱਜੀ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਅਤੇ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਭੇਦ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਨਿੱਜੀ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਅਤੇ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ 'ਤੇ ਕੋਈ ਭੇਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਪ੍ਰਭੂਸੱਤਾ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਮਰਦਾ ਅਤੇ ਅਗਲੇ ਸ਼ਾਸਕ ਦੀ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰੀ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਰੁਕਾਵਟ ਦੇ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸ ਤੱਥ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜੇ ਨੇ ਵਿਵਾਦਤ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਨਿੱਜੀ ਜਾਇਦਾਦ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਮੁਦਈਆਂ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਸਾਂਝੀ ਪਰਿਵਾਰਕ ਜਾਇਦਾਦ ਸੀ। ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਕਿ ਜਾਇਦਾਦ ਮਹਾਰਾਜੇ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਜਾਇਦਾਦ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਸੀ।

20. ਇਸ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ, ਮਿਸਟਰ ਏ.ਕੇ. ਗਾਂਗੁਲੀ, ਲੜਨ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਾਰਸਾਂ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ। 1, ਨੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਸਰੋਜਨੀ ਦੇਵੀ 5 ਵਿਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਭਰੋਸਾ ਰੱਖਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਬਾਅਦ ਵਿਚ 'ਨਾਭਾ ਕੇਸ' ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਦੋ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠ ਰਹੀ ਸੀ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਇੱਕੋ ਫੈਸਲੇ ਦੁਆਰਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਨਾਭਾ ਇੱਕ ਰਿਆਸਤ ਸੀ ਅਤੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਿਪੁਦਮਨ ਸਿੰਘ 20ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ 20ਵਿਆਂ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਨਾਭਾ ਰਿਆਸਤ ਦਾ ਸ਼ਾਸਕ ਮੁਖੀ ਸੀ। ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਾਲ 1923 ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਸਕ ਵਜੋਂ ਆਪਣੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਈਆਂ। 1928 ਵਿੱਚ, ਮਹਾਰਾਜੇ ਨੂੰ ਰਸਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗੱਦੀ ਤੋਂ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਨਿਕਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਹ 1942 ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਮੌਤ ਤੱਕ ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਵਿੱਚ ਕੋਡੈਕਨਾਲ ਵਿੱਚ ਰਿਹਾ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਿੱਛੇ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਸਰੋਜਨੀ ਦੇਵੀ, ਤਿੰਨ ਪੁੱਤਰ - ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ, ਖੜਗ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਦੋ ਧੀਆਂ ਕਮਲਾ ਦੇਵੀ ਅਤੇ ਵਿਮਲਾ ਦੇਵੀ ਨੂੰ ਛੱਡ ਗਿਆ। ਵੱਡੇ ਪੁੱਤਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਨਾਭਾ ਦੇ ਸ਼ਾਸਕ ਵਜੋਂ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਉਸਨੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਡੋਮੀਨੀਅਨ ਨਾਲ ਰਲੇਵੇਂ ਦਾ ਸਮਝੌਤਾ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਨਿੱਜੀ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਸਟਰਲਿੰਗ ਕੈਸਲ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

21. ਇੱਥੇ ਇਹ ਦੱਸਣਾ ਉਚਿਤ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਰਾਜ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਦੀ ਖਰੀਦ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਸਕਾਂ ਉੱਤੇ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਲਗਾਈਆਂ ਸਨ। ਸ਼ਿਮਲਾ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ 'ਸਟਰਲਿੰਗ ਕੈਸਲ' ਵਜੋਂ ਜਾਣੀ ਜਾਂਦੀ ਇੱਕ ਜਾਇਦਾਦ ਮਹਾਰਾਜਾ 5 (1994) ਸਪਲਾਈ ਦੁਆਰਾ ਖਰੀਦੀ ਗਈ ਸੀ।

ਰਿਪੁਦਮਨ ਸਿੰਘ ਨੇ 21.12.1921 ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦੋਸਤ ਡਾ. ਟਹਿਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਜਦੋਂ ਉਹ ਮਹਾਰਾਜਾ ਹੀ ਸੀ। 30.04.1952 ਨੂੰ, ਡਾ. ਟਹਿਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਿਪੁਦਮਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਤਿੰਨ ਪੁੱਤਰਾਂ ਅਤੇ ਵਿਧਵਾ ਨੂੰ ਇੱਕ ਤਿਆਗ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਖਿਤਾਬ ਦਿੱਤਾ। ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸ਼ਾਸਕ ਵਜੋਂ ਜਾਇਦਾਦ 'ਤੇ ਪੂਰਨ ਅਧਿਕਾਰ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਿਪੁਦਮਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਦੂਜੇ ਵਾਰਸਾਂ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਜਾਇਦਾਦ ਨਾਭਾ ਰਿਆਸਤ ਦੇ ਫੰਡਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਖਰੀਦੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਿਪੁਦਮਨ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਸਨ ਅਤੇ ਇਸਲਈ, ਪ੍ਰਾਚੀਨਤਾ ਦੇ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਚਲਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ। ਸਰੋਜਨੀ ਦੇਵੀ, ਖੜਗ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਬਟਵਾਰੇ ਆਦਿ ਦਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਮੂਲ ਪੱਖ ਤੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਜਾਇਦਾਦ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਿਪੁਦਮਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬੇਨਾਮੀ ਖਰੀਦੀ ਸੀ। ਸਿੱਖਿਅਤ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜੇ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਜਾਇਦਾਦ 'ਤੇ ਪ੍ਰਾਈਮੋਜੀਨਿਚਰ ਦਾ ਨਿਯਮ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਸਿਰਫ ਰਾਜ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗਾ। ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਸਥਾਪਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਜਾਇਦਾਦ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਿਪੁਦਮਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਿੱਜੀ ਫੰਡਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਖਰੀਦੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਨਿੱਜੀ ਜਾਇਦਾਦ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਮੁਕੱਦਮਾ ਸੀ. ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਅਪੀਲ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

22. ਉਸੇ ਫੈਸਲੇ ਦੁਆਰਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਦੂਜੀ ਅਪੀਲ ਸਿਵਲ ਲਾਈਨਜ਼, ਦਿੱਲੀ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਇੱਕ ਜਾਇਦਾਦ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੀ ਮਾਂ, ਦੋ ਭਰਾਵਾਂ ਅਤੇ ਦੋ ਭੈਣਾਂ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਜਾਇਦਾਦ 1922 ਵਿਚ ਗੁਰਨਰਾਇਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਖਰੀਦੀ ਗਈ ਸੀ, ਪਰ ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਨਾਭਾ ਰਿਆਸਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਜਾਇਦਾਦ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਰਲੇਵੇਂ ਦੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਇਸ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਕਿ ਇਹ ਉਸਦੀ ਨਿੱਜੀ ਜਾਇਦਾਦ ਹੈ, ਕਬਜ਼ੇ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਵਿਦਵਾਨ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਜਾਇਦਾਦ ਨਾਭਾ ਰਿਆਸਤ ਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਿਪੁਦਮਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਜਾਇਦਾਦ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਵਿਦਵਤਾ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਰੱਦ

ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਹ ਜਾਇਦਾਦ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਿਪੁਦਮਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਜਾਇਦਾਦ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ 'ਤੇ, ਨਿੱਜੀ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਉਸ ਦੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਵਿਧਵਾ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਐਕਟ, 1937 ਦੇ ਤਹਿਤ ਕੁਝ ਹਿੱਸੇ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

23. ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਦਾ ਅਸਲ ਮਾਲਕ ਕੌਣ ਸੀ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਿਪੁਦਮਨ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਸਕ ਸੀ, ਉਹ ਸੰਪੂਰਨ ਨਾਭਾ ਰਿਆਸਤ ਦਾ ਪ੍ਰਭੂਸੱਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਸਰਵਉੱਚ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਸਾਰੀਆਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਉਸ ਵਿੱਚ ਨਿਹਿਤ ਸਨ ਅਤੇ ਰਾਜ ਅਤੇ ਨਿੱਜੀ ਜਾਇਦਾਦ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਅੰਤਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਰਿਲਾਇੰਸ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਰਾਜਾਂ 'ਤੇ ਵਾਈਟ ਪੇਪਰ ਦੇ ਪੈਰਾ 157 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ:

“57.....ਅਤੀਤ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਸਕਾਂ ਨੇ ਨਿੱਜੀ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਜਾਇਦਾਦ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ; ਉਹ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਰਾਜਾਂ ਦੀ ਮਲਕੀਅਤ ਵਾਲੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਨਿੱਜੀ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਸੁਤੰਤਰ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵਰਤ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਏਕੀਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਸ਼ਾਸਕ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਰਿਭਾਸ਼ਤ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਸੀਮਾਬੱਧ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਨਿਪਟਾਰਾ ਇੱਕ ਮੁਸ਼ਕਲ ਅਤੇ ਨਾਜ਼ੁਕ ਕੰਮ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਹਰੇਕ ਕੇਸ ਦੀ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਅਤੇ ਮਰੀਜ਼ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਹਾਲਾਤ ਅਤੇ ਰੀਤੀ-ਰਿਵਾਜ ਰਾਜ ਤੋਂ ਰਾਜ ਵਿਚ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੇ ਸਨ, ਇਸ ਲਈ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਪੂਰਵ-ਨਿਰਧਾਰਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸਿਧਾਂਤ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ ਹਰੇਕ ਕੇਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਉਸ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ।

ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰੀ ਜਾਂ ਹੋਰ ਅਪਾਰਦਰਸ਼ੀ ਸੰਪੱਤੀਆਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਚੀਨਤਾ ਦਾ ਨਿਯਮ ਰਿਵਾਜ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਕੇ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇੱਕ ਪ੍ਰਭੂਸੱਤਾ ਸੰਪੰਨ ਸ਼ਾਸਕ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮੌਜੂਦ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਸ਼ਾਸਕ ਦੀ ਜਨਤਕ ਅਤੇ ਨਿੱਜੀ ਜਾਇਦਾਦ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਅੰਤਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ 26.01.1950 ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਗਣਤੰਤਰ ਬਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸ਼ਾਸਨ ਨਹੀਂ ਸੀ "ਪਰ ਜੇ ਸੰਪੱਤੀ ਕੁਦਰਤ ਵਿੱਚ ਅਪਾਰਦਰਸ਼ੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਮੁੱਢਲੇ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਹੁੰਦੀ ਰਹੇਗੀ"।

24. ਨਾਭਾ ਰਿਆਸਤ ਦੇ ਰਲੇਵੇਂ ਦੇ ਸਾਧਨ ਦਾ ਆਰਟੀਕਲ 12 ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ 4 ਦੀ ਧਾਰਾ 4 ਨਾਲ ਲਗਭਗ ਮੇਲ ਖਾਂਦਾ ਹੈ। ਨਾਭਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ:

"78. ਆਰਟੀਕਲ XII ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨਾ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਿੱਜੀ ਸੰਪਤੀਆਂ ਅਤੇ ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸਪਸ਼ਟ ਅੰਤਰ ਹੈ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਨਿੱਜੀ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਸ਼ਾਸਕ ਦੀਆਂ

ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਉਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਅਤੇ ਭੋਗ ਵਿੱਚ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ, ਜਿਹੜੀਆਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਅਜਿਹੀਆਂ ਨਿੱਜੀ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਵਜੋਂ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸਨ, ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਸੀ ਅਤੇ ਮਾਨਤਾ ਲਈ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਾਉਣਾ ਸੀ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਵਾਈਟ ਪੇਪਰ (ਪੈਰਾ 157, ਪੰਨਾ 23 ਸੂਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਏਕੀਕਰਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਸੂਚੀ ਦੀ ਹੱਦਬੰਦੀ ਅਤੇ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਜੇ ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਸਹੀ ਸਥਿਤੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਿੱਖਿਅਤ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਦੇ ਉਲਟ ਨਿਰੀਖਣ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਹਨ। ”

25. ਸਾਡਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਨਿਰੀਖਣ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਰੱਖੇ ਗਏ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਉਲਟ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਉਸੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸ਼ਾਸਕ ਦੀਆਂ ਜਨਤਕ ਅਤੇ ਨਿੱਜੀ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਅੰਤਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਭੇਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਾਜ ਨੂੰ ਸੌਂਪਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਸ਼ਾਸਕ ਦੀਆਂ ਨਿੱਜੀ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਵਜੋਂ ਮਾਨਤਾ ਦੇਣ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

26. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ਼ਿਮਲਾ ਅਤੇ ਦਿੱਲੀ ਦੀਆਂ ਦੋਵੇਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਸਨ ਨਾ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਿਪੁਦਮਨ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਨਿੱਜੀ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਅਤੇ ਇਸਲਈ, ਪ੍ਰਾਚੀਨਤਾ ਦੇ ਨਿਯਮ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

27. ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ, ਅਸੀਂ ਨੋਟ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਤ੍ਰਾਵਣਕੋਰ ਕੇਸ ਅਤੇ ਨਾਭਾ ਕੇਸ ਦੋਵਾਂ ਵਿੱਚ, ਮੁਕੱਦਮੇ ਉਹਨਾਂ ਸ਼ਾਸਕਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਕਾਲ ਵਿੱਚ ਦਾਇਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰਾਜ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਸ਼ਾਸਕਾਂ ਦੇ ਜਮਾਂਦਰੂਆਂ ਨੇ ਜਾਇਦਾਦ 'ਤੇ ਆਪਣਾ ਅਧਿਕਾਰ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾਇਰ ਕੀਤੇ ਕਿ ਜਾਇਦਾਦ ਸ਼ਾਸਕ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਹਿੱਸੇਦਾਰ ਜਾਇਦਾਦ ਬਣ ਗਈ ਹੈ। ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਤ੍ਰਾਵਣਕੋਰ ਕੇਸ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਨੂੰ ਕੋਈ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕਦਾ। ਇਹ, ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਕੇਸ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਜਾਇਦਾਦ ਤ੍ਰਾਵਣਕੋਰ ਦੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਜਾਇਦਾਦ ਸੀ ਅਤੇ, ਇਸਲਈ, ਵੰਡ ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਨਾਭਾ ਕੇਸ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਉਸ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸਤਾਰ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਦਰਸਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਮੁੱਖ ਵਿਵਾਦ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਿਪੁਦਮਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਿੱਜੀ ਫੰਡਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਖਰੀਦੀਆਂ ਸਨ ਜਾਂ ਨਾਭਾ ਰਿਆਸਤ ਦੇ ਫੰਡਾਂ ਵਿੱਚੋਂ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਮਹਾਰਾਜਾ ਇਕੱਲੇ ਪ੍ਰਭੂਸੱਤਾ ਸਨ ਤਾਂ ਨਿੱਜੀ ਜਾਂ ਨਿੱਜੀ ਜਾਇਦਾਦ ਵਿਚ ਕੋਈ ਭੇਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਿਪੁਦਮਨ ਸਿੰਘ ਸੰਨ 1923 ਵਿਚ ਉਸ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਖੋਹੇ ਜਾਣ ਤੱਕ ਪ੍ਰਭੂਸੱਤਾ ਸੰਪੰਨ ਸਨ ਅਤੇ 1928 ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਹਟਾਏ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਸ਼ਿਮਲਾ ਅਤੇ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਦੋਵੇਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਖਰੀਦੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ ਜਦੋਂ ਉਹ ਮਹਾਰਾਜਾ ਸਨ ਅਤੇ ਇਹ ਤੱਥਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਜਾਇਦਾਦਾਂ

ਸਨ ਰਾਜ ਦੇ ਫੰਡਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਖਰੀਦਿਆ ਗਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੰਪਤੀਆਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਮਹਾਰਾਜਾ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਨਿੱਜੀ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਵਜੋਂ ਘੋਸ਼ਿਤ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਵਿਚ ਵੀ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਵਿਵਾਦ ਉਦੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਜਦੋਂ ਮਹਾਰਾਜਾ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਅਜੇ ਵੀ ਸ਼ਾਸਕ ਸਨ ਅਤੇ ਜਿਉਂਦੇ ਸਨ। ਉਤਰਾਧਿਕਾਰ ਦਾ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਖੁੱਲ੍ਹਿਆ ਸੀ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜੇ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਜਾਇਦਾਦ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵੰਡ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਅਸੀਂ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇੱਥੇ ਇੱਕ ਅਸਥਾਈ ਟਿੱਪਣੀ ਹੈ ਕਿ ਸੰਪਤੀ ਇੱਕ ਨਿਰਪੱਖ ਸੰਪੱਤੀ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਲਈ, ਪ੍ਰਾਥਮਿਕਤਾ ਦੇ ਨਿਯਮ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਸਵਾਲ ਵਿਚਾਰਨ ਲਈ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਸਵਾਲ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕੀ ਸ਼ਾਸਕ ਦੇ ਸ਼ਾਸਕ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਪਾਰਦਰਸ਼ੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਹੋਂਦ ਬਣੀ ਰਹੀ।

28. ਬਾਕੀ ਦੋ ਫੈਸਲੇ ਉਤਰਾਧਿਕਾਰ ਦੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਪਰ ਦੋਵਾਂ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ 1950 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਾਰੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ 'ਸ਼ਾਸਕ' ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਆਮ ਨਾਗਰਿਕ ਵਾਂਗ ਇਨ੍ਹਾਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੋਵੇਗਾ। ਵਿਸ਼ਵੇਸ਼ਵਰ ਰਾਓ ਦੇ ਕੇਸ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਗਾਰੰਟੀ ਜਾਂ ਭਰੋਸਾ ਸ਼ਾਸਕ ਦੇ ਨਿੱਜੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਮਾਣ-ਸਨਮਾਨ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਸਨ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਨਿੱਜੀ ਜਾਇਦਾਦ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਵਧਾਉਂਦੇ। ਸੁਧਾਂਸੂ ਸ਼ੇਖਰ ਸਿੰਘ ਦਿਓ (ਸੁਪਰਾ) ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ।

29. ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਮਾਧਵ ਰਾਓ ਸਿੰਧੀਆ, ਆਦਿ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ6 ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਨਿਰੀਖਣਾਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ 'ਪ੍ਰਿੰਸੀਜ਼ ਪ੍ਰਾਈਵੀ ਪਰਸ ਕੇਸ' ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕੇਸ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਦਾ ਸੀ ਕਿ ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਕੀ ਹਨ ਅਤੇ ਕੀ ਯੂਨੀਅਨ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਾਸਕਾਂ ਨੂੰ ਗਾਰੰਟੀਸ਼ੁਦਾ ਨਿੱਜੀ ਪਰਸ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲੈ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਾਰਜਪਾਲਿਕਾ ਕੋਲ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਉਂਕਿ ਸਮਝੌਤਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਾਰੰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।

30. ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਧੌਲਪੁਰ ਕੇਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਪ੍ਰਿੰਸੇਜ਼ ਪ੍ਰਾਈਵੀ ਪਰਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਉਲਟਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ। ਧੌਲਪੁਰ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਾਸਨ ਦੀ ਮਾਨਤਾ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ ਗਈ "ਸਿਆਸੀ" ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਹੈ। ਪ੍ਰਿੰਸੇਜ਼ ਪ੍ਰਾਈਵੀ ਪਰਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਤਾਕੀਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਪ੍ਰਾਈਵੀ ਪਰਸ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਲਈ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਵੀ "ਸਿਆਸੀ" ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਸੀ ਅਤੇ, ਇਸ ਲਈ, ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੀ

ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਿਰੀਖਣਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਿੰਸ ਪ੍ਰਿਵੀ ਪਰਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਜੋ ਗੱਲ ਹੋਈ ਸੀ, ਉਹ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਧੌਲਪੁਰ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ "ਸਿਆਸੀ ਤਾਕਤ" ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਗਲਤ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਪ੍ਰਿੰਸ ਪ੍ਰਿਵੀ ਪਰਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਜਸਟਿਸ ਜੇਸੀ ਸ਼ਾਹ, ਧੌਲਪੁਰ ਕੇਸ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ:

“98..... ਕੁੰਵਰ ਸ਼੍ਰੀ ਵੀਰ ਰਾਜੇਂਦਰ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਐਂਡ ਅਦਰਜ਼, 1969 (3) SCC 150 ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇੱਕ ਬਿਨੈਕਾਰ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਸਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਧੌਲਪੁਰ ਦੇ ਗੱਦੀ ਨੇ ਸ਼ਾਸਕ ਵਜੋਂ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਾਸਕ ਦੀ ਮਾਨਤਾ, ਆਪਣੀ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਸ਼ਾਸਕ ਦੀਆਂ ਨਿੱਜੀ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਮਾਨਤਾ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਆਰਟੀਕਲ 366(22) ਦੇ ਤਹਿਤ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਲ ਦੇ ਅਭਿਆਸ ਨੂੰ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਕਾਰਜਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਵਰਗੀਕ੍ਰਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ; ਇਹ ਇਸ ਕਥਨ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ "ਸ਼ੁੱਧ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਕਾਰਜ ਦੀ ਇੱਕ ਉਦਾਹਰਣ" ਸੀ।

ਜਸਟਿਸ ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਇਸ ਦਲੀਲ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ:

“141....ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਸ਼ਬਦ ਜਾਂ ਧਾਰਾ ਨੂੰ ਇਸਦੇ ਸੰਦਰਭ ਤੋਂ ਤਲਾਕਸ਼ੁਦਾ ਸਮਝਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇੱਕ ਸਵਾਲ ਉੱਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਪੂਰੀ ਵਿਆਖਿਆ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਸ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। " ਜਸਟਿਸ ਕੇ.ਐਸ. ਹੇਗੜੇ, ਜੋ ਕਿ ਧੌਲਪੁਰ ਕੇਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਬੈਂਚ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਵੀ ਸਨ, ਇਸ ਵਿਵਾਦ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਦੇ ਹੋਏ, ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹਨ:

"178. ਉਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਜੋ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 366 (22) ਦੇ ਤਹਿਤ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਆਪਣੇ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ "ਸਿਆਸੀ ਸ਼ਕਤੀ" ਵਜੋਂ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਅਣਉਚਿਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਅਨੁਪਾਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਆਮ ਨਿਰੀਖਣ ਸੀ. ਕਾਰਜਪਾਲਿਕਾ ਅਤੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸਾਡੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਸ਼ਕਤੀ ਵਰਗੀ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਾਡਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਸਿਰਫ ਤਿੰਨ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ. ਵਿਧਾਨਕ ਸ਼ਕਤੀ, ਨਿਆਂਇਕ ਸ਼ਕਤੀ ਅਤੇ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਸ਼ਕਤੀ। ਇਹ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਛਾਣਦਾ। ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਕਾਰਜਪਾਲਿਕਾ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਉੱਤੇ ਕੋਈ ਪ੍ਰਭੂਸੱਤਾ ਨਹੀਂ ਵਰਤ ਸਕਦੀ। ਇਸ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਭੂਸੱਤਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਹੈ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪ੍ਰਭੂਸੱਤਾ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਕੋਲ ਹੈ। ਕਾਰਜਕਾਰਨੀ ਕੋਲ ਕੋਈ ਪ੍ਰਭੂਸੱਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ...”

ਜਸਟਿਸ ਜੀ.ਕੇ. ਮਿਟਰ, ਉਸੇ ਵਿਵਾਦ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਦੇ ਹੋਏ, ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਕੁਝ ਨਿਰੀਖਣ ਅਟਾਰਨੀ ਜਨਰਲ ਦੀ ਦਲੀਲ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਉਹ ਉਸ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ

ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਧੌਲਪੁਰ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਗੱਦੀ 'ਤੇ ਕੋਈ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਜਤਾਇਆ, ਸਗੋਂ ਮ੍ਰਿਤਕ ਸ਼ਾਸਕ ਦੀਆਂ ਨਿੱਜੀ ਜਾਇਦਾਦਾਂ 'ਤੇ ਹੀ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 366 ਦੀ ਧਾਰਾ (22) ਅਧੀਨ ਜਾਰੀ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਨੇ ਨਿੱਜੀ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸੌਦਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸੀ।

31. ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਧੌਲਪੁਰ ਕੇਸ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਿੰਸੇਜ਼ ਪ੍ਰਾਈਵੀ ਪਰਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਜਾਂ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਗੱਲ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਧੌਲਪੁਰ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ 'ਰਾਜਸੀ ਸ਼ਕਤੀ' ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਅਣਉਚਿਤ ਸੀ ਅਤੇ ਢੁਕਵੇਂ ਸ਼ਬਦ 'ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਸ਼ਕਤੀ' ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਸਨ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਧੌਲਪੁਰ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਅਗਲਾ ਹਿੱਸਾ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ "ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਇੱਕ ਉਦਾਹਰਣ ਹੈ"। ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਿੰਸ ਪ੍ਰਿਵੀ ਪਰਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਨਿਰੀਖਣਾਂ ਦਾ ਧੌਲਪੁਰ ਕੇਸ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਅਨੁਪਾਤ 'ਤੇ ਕੋਈ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਹੀਂ ਪਵੇਗਾ।

32. ਮਸਲਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਰਲੇਵੇਂ ਦੇ ਸਾਜ਼-ਸਾਮਾਨ ਚਲਾ ਕੇ ਹਾਕਮ ਬਣੇ ਰਹੇ? ਉਹ ਆਪਣੇ ਰਾਜਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਵਿੱਚ ਮਿਲਾਉਣ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਹੋ ਗਏ ਸਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਿੱਜੀ ਪਰਸ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਸੀ ਅਤੇ ਕੁਝ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਆਨੰਦ ਲੈਣਾ ਸੀ। ਉਹ ਕੁਝ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਨਿੱਜੀ ਜਾਇਦਾਦ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਦੇ ਵੀ ਹੱਕਦਾਰ ਸਨ। ਵਿਵਾਦਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਭਾਵੇਂ ਜਾਇਦਾਦ ਨਿੱਜੀ ਹੈ ਜਾਂ ਰਾਜ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ, ਯੂਨੀਅਨ ਫੈਸਲੇ ਲਈ ਵਿਵਾਦ ਨੂੰ ਨਿਆਂਇਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀ ਕਮੇਟੀ ਕੋਲ ਭੇਜ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਹਾਕਮ ਹੁਣ ਪ੍ਰਭੂਸੱਤਾ ਸੰਪੰਨ ਨਹੀਂ ਰਹੇ। ਸ਼ਾਸਕਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਪ੍ਰਮੁੱਖਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਨਿੱਜੀ ਜਾਇਦਾਦ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੋਈ ਜ਼ਮੀਨ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹ ਸਿਰਫ ਨਾਮ ਦੇ ਸ਼ਾਸਕ ਸਨ, ਸਿਰਫ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਅਸਲੀ ਸਿਰਲੇਖ, ਇੱਕ ਨਿੱਜੀ ਪਰਸ, ਕੁਝ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਆਦਿ ਦੀ ਮਾਨਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਬਚੇ ਸਨ।

ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸ ਐੱਮ. ਹਿਦਾਇਤੁੱਲਾ (ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹ ਉਦੋਂ ਸੀ) ਪ੍ਰਿੰਸੇਜ਼ ਪ੍ਰਵੀ ਪਰਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਬੇਮਿਸਾਲ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਰੱਖੇ ਗਏ ਸਨ:-

"40.....ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਰਵਉੱਚਤਾ ਹੁਣ ਨਹੀਂ ਰਹੀ ਕਿਉਂਕਿ ਕੋਈ ਸਰਬੋਤਮ ਸ਼ਕਤੀ ਅਤੇ ਕੋਈ ਜਾਗੀਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸ਼ਾਸਕਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਇਲਾਕੇ ਗੁਆ ਲਏ ਸਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਉੱਤੇ ਰਾਜ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ ਦਾ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਅਸਲੀ ਸਿਰਲੇਖ, ਇੱਕ ਪ੍ਰਾਈਵੀ ਪਰਸ, ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਨਿੱਜੀ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਅਤੇ ਕੁਝ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਮਾਨਤਾ ਹੀ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਅਧਿਕਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਭੂਸੱਤਾ ਦਾ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਸੂਚਕ

ਸਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਨੰਦ ਮਾਣਿਆ ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਹਰ ਪੱਖੋਂ ਉਹ ਸਾਧਾਰਨ ਨਾਗਰਿਕ ਸਨ ਨਾ ਕਿ ਤਾਕਤਵਰ……।"

33. ਜ਼ਾਹਰ ਹੈ ਕਿ ਹਾਕਮ ਨਾਂ ਦੇ ਹੀ ਹਾਕਮ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਨਿੱਜੀ ਜਾਇਦਾਦ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੋਈ ਜ਼ਮੀਨ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਉਹ ਪਰਜਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਮਹਾਰਾਜੇ ਜਾਂ ਰਾਜੇ ਸਨ; ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਭੂਸੱਤਾ ਦੇ; ਅਤੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਖੇਤਰ ਦੇ.

34. ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 366 ਦੀ ਧਾਰਾ (22) ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਸਕ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸ਼ਾਸਕ ਵਜੋਂ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਉਹ ਇੱਕ ਸਾਬਕਾ ਰਾਜਕੁਮਾਰ, ਮੁਖੀ ਜਾਂ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ 26.01.1950 ਨੂੰ ਜਾਂ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਸਕ ਵਜੋਂ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਰਲੇਵੇਂ ਦੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ। ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਸ਼ਾਸਕ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਤਾਜ ਦੁਆਰਾ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਰਾਜ ਦਾ ਪ੍ਰਭੂਸੱਤਾ ਸੀ। ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ, ਭਾਵੇਂ ਇੱਕ 'ਸ਼ਾਸਕ' ਵਜੋਂ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਕੋਈ ਖੇਤਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਕੋਈ ਪ੍ਰਭੂਸੱਤਾ ਨਹੀਂ ਵਰਤਦਾ। ਉਸ ਕੋਲ ਤਾਕਤਵਰ ਦੇ ਕੋਈ ਗੁਣ ਨਹੀਂ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਹ ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਅਨੰਦ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਤਾਕਤਵਰ ਦੁਆਰਾ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਜਸਟਿਸ ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਪ੍ਰਿੰਸੇਜ਼ ਪ੍ਰਾਈਵੀ ਪਰਸ ਕੇਸ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ, "ਉਹ ਭਾਰਤ ਦਾ ਇੱਕ ਨਾਗਰਿਕ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਸਨੂੰ ਕੁਝ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਨੇ ਜਾਂ ਉਸਦੇ ਪੂਰਵਜ ਨੇ ਆਪਣੇ ਖੇਤਰ, ਆਪਣੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਭੂਸੱਤਾ ਨੂੰ ਸਮਰਪਣ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ"।

35. ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਧਾਰਾ 366 (22) ਅਧੀਨ ਆਪਣੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿਸੇ ਸ਼ਾਸਕ ਨੂੰ ਉਸਦੀ ਇੱਛਾ ਅਤੇ ਇੱਛਾ ਅਨੁਸਾਰ ਸੂਚਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪ੍ਰਿੰਸਜ਼ ਪ੍ਰਾਈਵੀ ਪਰਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ: -

"288…..ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੇ ਬਾਅਦ ਸ਼ਾਸਕ ਵਜੋਂ ਚੋਣ ਨਿਸ਼ਚਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਿਰਫ਼ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ ਇੱਛਾ ਲਈ ਨਹੀਂ ਛੱਡੀ ਗਈ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰੀ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਉਹ ਹਿੰਦੂ ਕਾਨੂੰਨ ਜਾਂ ਮੁਹੰਮਦਾਨ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਆਮ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਸਗੋਂ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰਾਜ ਦੀ ਗੱਦੀ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਰੀਤੀ ਰਿਵਾਜ ਦੁਆਰਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ।

36. ਉਦਾਹਰਨਾਂ ਵੀ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ ਜਿੱਥੇ ਵਿਵਾਦਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਜੱਜਾਂ ਅਤੇ ਸਾਬਕਾ ਸ਼ਾਸਕਾਂ ਦੀਆਂ ਕਮੇਟੀਆਂ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 366 ਦੀ ਧਾਰਾ (22) ਅਧੀਨ ਘੋਸ਼ਣਾ ਸਿਰਫ ਗੱਦੀ ਜਾਂ ਸ਼ਾਸਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ

ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਨਾਲ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਸਕ ਦੁਆਰਾ ਨਿੱਜੀ ਜਾਇਦਾਦ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

37. ਸ੍ਰੀ ਗਾਂਗੁਲੀ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਜਾਇਦਾਦ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਗੱਦੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਅਤੇ ਜਿਹੜੀਆਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਨੂੰ ਨਿੱਜੀ ਜਾਇਦਾਦ ਐਲਾਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਹ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਗੱਦੀ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਘੋਸ਼ਿਤ ਹਾਕਮ ਦੀਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਅਧੀਨਗੀ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਤਾਕਤ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ। ਇਹ ਬਿਨਾਂ ਪਰਜਾ ਦੇ ਸ਼ਾਸਕ ਸਨ। ਇਹ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਸ਼ਾਸਕ ਸਨ। ਇਹ ਅਖੌਤੀ ਸ਼ਾਸਕ ਸਨ ਜੋ ਕੁਝ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਨਿੱਜੀ ਪਰਸ ਦਾ ਆਨੰਦ ਮਾਣਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਨਿੱਜੀ ਜਾਇਦਾਦ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਦਾ ਵਿਕਲਪ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਿੱਜੀ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਨੂੰ ਗੱਦੀ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਅਸਲ ਪ੍ਰਭੂਸੱਤਾ ਵਾਲੇ ਸਨ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਪੂਰਾ ਰਾਜ ਗੱਦੀ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਨਾ ਕਿ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਇਦਾਦ। ਇੱਥੇ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੰਪਤੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹਨ ਜੋ ਗੱਦੀ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਹੋਣ। ਇਹ ਪੂਰਾ 'ਰਾਜ' ਜਾਂ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ, ਅਸੀਂ ਇਹ ਮੰਨਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਸਿਰਫ ਸ਼ਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਜੋਂ ਸ਼ਾਸਕ ਸਨ, ਆਪਣੇ ਪੁਰਾਣੇ ਸਿਰਲੇਖਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਲਈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਨਿੱਜੀ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਵਜੋਂ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਜਾਇਦਾਦ ਵਜੋਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਗੱਦੀ.

38. ਸ੍ਰੀ ਚੰਦਰ ਨੇ ਸਾਡਾ ਧਿਆਨ ਰਾਜਪਾਲ ਹਿੰਦੀ ਸ਼ਬਦਕੋਸ਼ 7 ਵੱਲ ਖਿੱਚਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਗੱਦੀ ਦੇ ਕਈ ਅਰਥ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਛੋਟਾ ਗੱਦਾ, ਉੱਚੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਆਸਨ, ਸ਼ਾਸਕ ਦੀ ਉਪਾਧੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਔਕਸਫੋਰਡ ਹਿੰਦੀ-ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਡਿਕਸ਼ਨਰੀ 8 ਵਿੱਚ, ਗੱਦੀ, ਸਿੰਘਾਸਣ, ਸ਼ਾਹੀ ਆਸਨ, ਆਦਿ ਦੇ ਅਰਥ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਗੱਦੀ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ।

39. ਰਲੇਵੇਂ ਦੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ/ਸੂਚਨਾ ਵਿਚ ਵੀ ਗੱਦੀ ਜਾਂ ਹਕੂਮਤ ਅਤੇ ਨਿੱਜੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਦੋ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੇ ਅਰਥ ਹਨ। ਸਮਝੌਤੇ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 2 ਵਿੱਚ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਨਵਾਬ ਉਹੀ ਨਿੱਜੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰਾਂ, ਛੋਟਾਂ ਅਤੇ ਸਨਮਾਨਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਖ਼ਿਤਾਬਾਂ ਦਾ ਆਨੰਦ ਮਾਣਦਾ ਰਹੇਗਾ ਜੋ ਉਸ ਨੇ ਸਮਝੌਤੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮਾਣਿਆ ਹੋਵੇਗਾ। ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਸ਼ਬਦ 'ਜਾਇਦਾਦ' ਜਾਂ 'ਨਿੱਜੀ ਜਾਇਦਾਦ' ਗਾਇਬ ਹੈ। ਆਰਟੀਕਲ 2 ਸਿਰਫ਼ ਨਿੱਜੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰਾਂ, ਸਨਮਾਨਾਂ ਆਦਿ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ। ਆਰਟੀਕਲ 3 ਨਿੱਜੀ ਪਰਸ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ ਜੋ ਸ਼ਾਸਨ ਜਾਂ ਗੱਦੀ ਦਾ ਵੀ ਹਿੱਸਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਨੁਛੇਦ 6 ਜੋ ਉਤਰਾਧਿਕਾਰ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ, ਰਾਜ ਦੇ ਗੱਦੀ ਅਤੇ ਨਵਾਬ ਦੇ ਨਿੱਜੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰਾਂ, ਛੋਟਾਂ, ਮਾਣ-ਸਨਮਾਨ ਅਤੇ ਉਪਾਧੀ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਰੀਤੀ ਰਿਵਾਜ ਅਨੁਸਾਰ ਉਤਰਾਧਿਕਾਰ ਦੀ ਗਰੰਟੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਗੱਦੀ ਉਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਨਵਾਬ ਦਾ 'ਸਿੰਘਾਸਨ' ਜਾਂ 'ਖਿਤਾਬ' ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਸਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ

ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਅਧਿਕਾਰ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰ, ਛੋਟਾਂ, ਮਾਣ-ਸਨਮਾਨ ਅਤੇ ਉਪਾਧੀ ਉਹ ਹੋਣਗੇ ਜੋ ਅਨੁਛੇਦ 2 ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਹਨ। ਸ਼ਬਦ 'ਜਾਇਦਾਦ' ਵੀ ਹੈ। ਧਾਰਾ 6 ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗੈਰਹਾਜ਼ਰ।

40. ਆਰਟੀਕਲ 4 ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਵਾਬ ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖਰੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਨਿੱਜੀ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਮਲਕੀਅਤ, ਵਰਤੋਂ ਅਤੇ ਅਨੰਦ ਲੈਣ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਮਿਤੀ 'ਤੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਉਸ ਦੀਆਂ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਧਾਰਾ 6 ਦਾ ਅਨੁਛੇਦ 4 ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਨਿੱਜੀ ਸੰਪਤੀਆਂ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਇੱਕ ਆਮ ਨਾਗਰਿਕ ਵਜੋਂ ਨਵਾਬ ਦੀਆਂ ਨਿੱਜੀ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਹੀ ਰਹਿਣਗੀਆਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅਥਾਰਟੀਆਂ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ, ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਮੰਨਣ ਵਿਚ ਕੋਈ ਝਿਜਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਸਾਲ 1966 ਵਿਚ ਸ਼ਾਸਕ, ਨਵਾਬ ਰਜ਼ਾ ਅਲੀ ਖਾਨ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋਣ 'ਤੇ, ਉਸ ਦੀਆਂ ਨਿੱਜੀ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਦਾ ਉਤਰਾਧਿਕਾਰ ਨਿੱਜੀ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

41. ਸ੍ਰੀ ਏ.ਕੇ. ਗਾਂਗੁਲੀ, ਰਘੁਨਾਥਰਾਓ ਗਣਪਤਰਾਓ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ9 ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਨਿਰੀਖਣਾਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸਨੂੰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ 'ਦੂਜਾ ਪ੍ਰਾਈਵੀ ਪਰਸ ਕੇਸ' ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਸਾਬਕਾ ਸ਼ਾਸਕਾਂ ਨੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ 26ਵੀਂ ਸੋਧ, 1971 ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਤਹਿਤ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਉਪਰੋਕਤ ਧਾਰਾਵਾਂ 291 ਅਤੇ 362 ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਸ਼ਾਸਕਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਲਾਭ ਖੋਹ ਲਏ ਗਏ ਸਨ। ਇਹ ਪਹਿਲੇ ਪ੍ਰਿੰਸ ਪ੍ਰਿਵੀ ਪਰਸ ਕੇਸ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸਾਬਕਾ ਸ਼ਾਸਕਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਗਾਰੰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਕਾਰਜਪਾਲਿਕਾ ਦੁਆਰਾ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਸੰਸਦ ਨੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ:

> "74. ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਸ਼ਾਸਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਮਝੌਤੇ ਰਲੇਵੇਂ ਅਤੇ ਏਕੀਕਰਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਧਾਰਨ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਸਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਦਿੱਤੇ ਗਏ "ਭਰੋਸੇ ਅਤੇ ਗਾਰੰਟੀ" ਸਿਰਫ ਨਿੱਜੀ ਪਰਸ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਨ ਅਤੇ ਮਾਨਤਾ ਲਈ ਸਨ। ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰ ਗਾਰੰਟੀ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਤਹਿਤ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਭਰੋਸੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਤੋਂ ਸੁਤੰਤਰ ਸਨ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਆਗਮਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਸ਼ਾਸਕਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਿੱਜੀ ਪਰਸ, ਨਿੱਜੀ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਹੀ ਮਾਣਿਆ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਉਹ ਹੋਰ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਵਾਂਗ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸਿਰਫ਼ ਆਮ ਨਾਗਰਿਕ ਸਨ; ਬੇਸ਼ੱਕ, ਇਹ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਇੱਕ ਹਾਦਸਾ ਹੈ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਸਹਿਮਤੀ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਹੈ।

75. ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਕਹਿਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਤਰਕ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਕਿ ਸ਼ਾਸਕਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਗਾਰੰਟੀਆਂ ਅਤੇ ਭਰੋਸੇ ਪਵਿੱਤਰ ਸਨ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 291 ਅਤੇ 362 ਸਿਰਫ਼ ਸਮਝੌਤਿਆਂ ਅਤੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮਿਆਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਲਾਗੂ ਹੋਇਆ, ਰਾਜਾਂ ਅਤੇ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਸੰਘ ਦੁਆਰਾ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਮਝੌਤਿਆਂ ਦੇ ਮੈਮੋਰੈਂਡਾ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀਆਂ ਸੰਬੰਧਿਤ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਰਸਮੀ ਸਮਝੌਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਸਮਝੌਤਿਆਂ ਅਤੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮਿਆਂ ਤੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਜ਼ੁੰਮੇਵਾਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰ ਸਿਰਫ਼ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ। ਵੱਖਰੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਹੀਏ ਤਾਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 291 ਅਤੇ 362 ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਸਮਝੌਤੇ ਅਤੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਕੋਈ ਹੋਂਦ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਕਰਾਰਨਾਮਿਆਂ ਅਤੇ ਸਮਝੌਤਿਆਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਆਮ ਅਤੇ ਸਹਾਇਕ ਸੀ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦਾ ਸਰੋਤ ਸੰਵਿਧਾਨ ਤੋਂ ਹੀ ਨਿਕਲਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, 'ਗਾਰੰਟੀਸ਼ੁਦਾ' ਜਾਂ 'ਭਰੋਸੇਯੋਗ' ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਵਿਵਾਦ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਅਤੇ ਬਿਲਕੁਲ ਅਸਥਿਰ ਹੈ।

42. ਅਸੀਂ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਲਈ ਸਖਤੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਨਵਾਬ ਰਜ਼ਾ ਅਲੀ ਖਾਨ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਉਤਰਾਧਿਕਾਰ 26 ਵੀਂ ਸੋਧ ਐਕਟ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਸਾਲ 1966 ਵਿੱਚ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇੱਕ ਗੱਲ ਜੋ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਹਾਕਮਾਂ ਨੂੰ ਨਿੱਜੀ ਪਰਸ, ਨਿੱਜੀ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਸਿਰਫ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸੀ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਉਹ ਆਮ ਨਾਗਰਿਕ ਸਨ। ਇਹ ਤਾਕੀਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਗਰੰਟੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਪ੍ਰਾਈਮੋਜੀਨਿਚਰ ਦਾ ਨਿਯਮ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗਾ। ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਵਿਵਾਦ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਤਾਕਤ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ ਕਿਉਂਕਿ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਧਾਰਾ 362 ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ ਭਾਰਤੀ ਰਾਜ ਦੇ ਸ਼ਾਸਕ ਦੇ ਨਿੱਜੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਮਾਣ-ਸਨਮਾਨ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ, ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਨਿੱਜੀ ਸੰਪਤੀਆਂ ਦਾ ਉਤਰਾਧਿਕਾਰ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। .

43. ਲੜਨ ਵਾਲੇ ਬਚਾਓ ਪੱਖਾਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਉਠਾਈ ਗਈ ਇਕ ਹੋਰ ਦਲੀਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਨਵਾਬ ਰਜ਼ਾ ਅਲੀ ਖਾਨ, ਇਹ ਜਾਣਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਚੀਨਤਾ ਦੇ ਨਿਯਮ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਨੇ ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਭਲਾਈ ਲਈ 'ਦ ਰਜ਼ਾ ਟਰੱਸਟ' ਨਾਮ ਦਾ ਟਰੱਸਟ ਬਣਾਇਆ ਸੀ। ਨਹੀਂ 1. ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਕਈ ਹੋਰ ਗ੍ਰਾਂਟਾਂ ਅਤੇ ਤੋਹਫ਼ੇ ਵੀ ਬਣਾਏ ਸਨ ਜਦੋਂ ਕਿ ਵੱਡਾ ਪੁੱਤਰ ਅਜਿਹੇ ਲਾਭਾਂ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਸੀ। ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੁਦਈ ਅਤੇ ਮੁਦਈ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹੋਰ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਨੇ ਉਕਤ ਟਰੱਸਟ ਅਤੇ ਤੋਹਫ਼ਿਆਂ ਦਾ ਲਾਭ ਲਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ ਦੇ ਹੱਕ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੇ। 1. ਇਹ ਦਲੀਲ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਅਸੀਂ

ਸਿਰਫ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਾਰਸਾਂ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੱਕ ਕੀ ਸੀ ਅਤੇ ਮਰਹੂਮ ਨਵਾਬ ਰਜ਼ਾ ਅਲੀ ਖਾਨ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਉਤਰਾਧਿਕਾਰ ਕਿਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਚਲਾਇਆ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਇਹ ਵੀ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਟਰੱਸਟ, ਜਿਸਦਾ ਹਵਾਲਾ ਲੜ ਰਹੇ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਨਵਾਬ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੀ ਜਾਇਦਾਦ ਭਾਰਤ ਦੇ ਡੋਮੀਨੀਅਨ ਨੂੰ ਸੌਂਪਣ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਪਹਿਲਾਂ, ਸਾਲ 1944 ਵਿੱਚ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਸਮੇਂ, ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਰਾਮਪੁਰ ਰਿਆਸਤ ਦੀਆਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਦਾ ਉਤਰਾਧਿਕਾਰ ਮੁੱਢਲੇ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਚਲਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਨਵਾਬ ਦੇ ਸ਼ਾਸਕ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ, ਉਸਨੇ ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਨੰ. 1 ਨੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਰਾਮਪੁਰ ਵਿਚ ਰਫਤ ਕਲੱਬ ਵਜੋਂ ਜਾਣੀ ਜਾਂਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਸਮੇਤ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਨੰ. 1 ਯੂ.ਪੀ ਰਾਜ ਨੂੰ ਵੇਚਿਆ ਗਿਆ। 1961 ਵਿੱਚ। ਸਾਬਕਾ ਨਵਾਬ ਨੇ ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਨੰ. 1. ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਅਤ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਦੋਵਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਸਾਬਕਾ ਨਵਾਬ ਦੁਆਰਾ ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਨੰ. 1 ਉਸ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਸ਼ਾਸਕ ਵਜੋਂ ਆਪਣਾ ਰੁਤਬਾ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਲਈ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਰਾਮਪੁਰ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਨਵਾਬ ਦੀ ਉਤਰਾਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਇਸ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ।

44. ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੀਆਂ ਖੋਜਾਂ ਵਿਚ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਪਾਸੇ, ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁਦਈ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਹੋਰ ਮੈਂਬਰ ਇਹ ਬੇਨਤੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਕਿ ਨਵਾਬ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਨਿੱਜੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਕਾਲ ਵਿੱਚ ਰਜ਼ਾ ਟਰੱਸਟ ਅਤੇ ਤੋਹਫ਼ਿਆਂ ਤੋਂ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਹੱਥ, ਜਦੋਂ ਇਹ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰ. 1, ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੋਹਫ਼ੇ ਸਿਰਫ ਇਸ ਨਜ਼ਰੀਏ ਨਾਲ ਬਣਾਏ ਗਏ ਸਨ ਕਿ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਨੰ. 1 ਸੰਭਾਵੀ ਵਾਰਸ ਵਜੋਂ ਆਪਣੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਉਸ ਨੇ ਨਵਾਬ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨੀਆਂ ਸਨ, ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਕਾਲ ਵਿੱਚ ਹੀ ਉਸ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਤੋਹਫ਼ੇ ਕਿਉਂ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣੇ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਦਲੀਲ ਰੱਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

45. ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਕੋਈ ਵਿਵਾਦ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਪਰਸਨਲ ਲਾਅ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮੁਸਲਿਮ ਪਰਸਨਲ ਲਾਅ (ਸ਼ਰੀਅਤ) ਐਪਲੀਕੇਸ਼ਨ ਐਕਟ, 1937 ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਕਿਉਂਕਿ ਨਵਾਬ ਰਜ਼ਾ ਅਲੀ ਖਾਨ ਸ਼ੀਆ ਸਨ, ਇਸ ਲਈ ਉਸਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਉਸਦੇ ਵਾਰਸਾਂ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਨਿੱਜੀ ਕਾਨੂੰਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸ਼ੀਆ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

46. ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਲੰਬਿਤ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਮੁਦਈ ਨੰ. 1, ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਨੰ.1/1 ਅਤੇ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਨੰ.3। ਸੋਧ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਸਾਰੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਾਰਸਾਂ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਮੁਦਈ ਦੇ ਪੈਰਾ 9-ਐਫ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ੇਅਰਾਂ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਦਾ ਵੀ ਕੋਈ ਵਿਵਾਦ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸ਼ੇਅਰਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਕੋਈ ਵਿਵਾਦ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ੇਅਰਾਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਧਿਰਾਂ ਮੁਦਈ

ਦੇ ਪੈਰਾ 9-F ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸ਼ੇਅਰਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਣਗੀਆਂ ਜੋ ਕਿ ਫ਼ਰਮਾਨ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਨਗੀਆਂ।

47. ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰੇ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਅਸੀਂ ਅਪੀਲਾਂ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਸਿੱਖਿਅਤ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਅਤੇ ਇਲਾਹਾਬਾਦ ਦੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਆਫ ਨਿਆਂਇਕ ਦੇ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਪਾਸੇ ਰੱਖ ਕੇ, ਅਤੇ ਪੈਰਾ 9-F ਦੇ ਪੈਰਾ 9-F ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਸ਼ੇਅਰਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦੇ ਹਾਂ. ਮੁਦਈ ਅਪੀਲਾਂ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਫ਼ਰਮਾਨ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ: -

(1) ਧਿਰਾਂ ਮਰਹੂਮ ਨਵਾਬ ਰਜ਼ਾ ਅਲੀ ਖ਼ਾਨ ਦੀਆਂ ਸੰਪਤੀਆਂ, ਪਰਸਨਲ ਲਾਅ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਅਤੇ ਸੋਧੇ ਹੋਏ ਮੁਦਈ ਦੇ ਪੈਰਾ 9-F ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸ਼ੇਅਰਾਂ ਵਿੱਚ, ਮੁਦਈ ਦੀ ਅਨੁਸੂਚੀ A ਅਤੇ B ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਲਈ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਣਗੀਆਂ। .

(2) ਪਹਿਲਾ ਯਤਨ ਅਚੱਲ ਸੰਪਤੀਆਂ (ਅਚੱਲ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਅਨੁਸੂਚੀ A ਵਿੱਚ ਮੁਦਈ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ) ਨੂੰ ਸਬੰਧਤ ਸ਼ੇਅਰਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਮੀਟ ਅਤੇ ਸੀਮਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵੰਡਣਾ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਸ ਮੰਤਵ ਲਈ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਇਸਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਇੱਕ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ।

(3) ਜੇਕਰ ਅਚੱਲ ਸੰਪਤੀਆਂ ਦੀ ਵੰਡ (ਮੁਦਈ ਦੀ ਅਨੁਸੂਚੀ A ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ) ਮੀਟ ਅਤੇ ਸੀਮਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਾਂ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਓਵਲਟੀ ਦੀ ਰਕਮ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰੇਗੀ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰੇਗੀ ਤਾਂ ਜੋ ਪਹਿਲੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਾਇਦਾਦ ਰੱਖਣ ਲਈ ਬਣਾਏ ਗਏ ਹਨ।

(4) ਨਵਾਬ ਰਜ਼ਾ ਅਲੀ ਖਾਨ ਦੁਆਰਾ ਛੱਡੀ ਗਈ ਚਲਣਯੋਗ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਮੁੱਲ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਲਈ (ਮੁਦਈ ਦੀ ਅਨੁਸੂਚੀ B ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ), ਅਸੀਂ ਇੱਕ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਨ ਲਈ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸ਼ੇਅਰਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਵੰਡਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਇਹ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਾਂ ਓਵਲਟੀ ਪੈਸਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

(5) ਮੇਸਨੇ ਮੁਨਾਫ਼ੇ ਦੀ ਫ਼ਰਮਾਨ ਲਈ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

(6) ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਨੰ.1/2 ਅਤੇ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਨੰ. 1/3 ਆਮਦਨ, ਮੁਨਾਫ਼ੇ, ਲਾਭਾਂ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਮਿਲੇ ਲਾਭਾਂ ਜਾਂ ਮ੍ਰਿਤਕ ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਨੰ.1 ਅਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਨੰ. 1/1. ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸ਼ੇਅਰਾਂ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਦੇ ਮੁੱਲ ਅਤੇ ਬਕਾਇਆ ਰਕਮ ਦਾ ਨਿਰਧਾਰਨ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਐਡਜਸਟ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

(7) ਮੁਕੱਦਮਾ ਅਦਾਲਤ ਇਹ ਵੀ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰੇਗੀ ਕਿ ਕੀ ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਨੰ.1 (ਮ੍ਰਿਤਕ ਤੋਂ), ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਨੰ.1/1 (ਮ੍ਰਿਤਕ ਤੋਂ), ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਨੰ.1/2 ਜਾਂ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਨੰ.1/3 ਨੇ ਕੋਈ ਚੱਲ-

ਚਲਣ ਵੇਚਿਆ ਜਾਂ ਤਬਦੀਲ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਇਹਨਾਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੇ ਲੰਬਿਤ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਜਾਇਦਾਦ ਜਾਂ ਅਚੱਲ ਸੰਪਤੀ। ਅਜਿਹੀ ਅਚੱਲ ਸੰਪੱਤੀ ਜਾਂ ਵੇਚੀ ਜਾਂ ਤਬਦੀਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਚੱਲ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਮੁੱਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰ. 1/2 ਅਤੇ ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਨੰ. 1/3 ਦੇ ਸ਼ੇਅਰਾਂ ਤੋਂ ਕੱਟਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

(8) ਅਸੀਂ ਸਾਰੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ 02.09.2019 ਨੂੰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ, ਰਾਮਪੁਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ, ਰਾਮਪੁਰ ਨੂੰ ਕੇਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਡੈਕਟ 'ਤੇ ਰੱਖਣ ਅਤੇ ਅੱਗੇ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਜਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸੰਪੱਤੀ ਦੀ ਅਸਲ ਵੰਡ ਨੂੰ ਆਪਸੀ ਸਮਝੌਤੇ ਦੁਆਰਾ ਨਿਪਟਾਰੇ ਦੁਆਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰ ਦੇ ਨਿਯਮ ਅਤੇ ਸ਼ੇਅਰਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਮੁੱਖ ਵਿਵਾਦ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

(9) ਕਿਉਂਕਿ ਮੁਕੱਦਮਾ ਲਗਭਗ ਅੱਧੀ ਸਦੀ ਤੋਂ ਲੰਬਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਧਿਰਾਂ 5 ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਕੁਝ ਧਿਰਾਂ ਵੱਡੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਹਨ, ਅਸੀਂ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਉਪਰੋਕਤ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਲਦੀ ਤੋਂ ਜਲਦੀ ਪਰ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, 31.12.2020 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ।

48. ਆਈ.ਏ. 2014 ਦੇ ਨੰਬਰ 3 ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਬਿਨੈਕਾਰ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸਿਵਲ ਸੂਟ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਲਈ ਸੁਤੰਤਰ ਹੋਣਗੇ।

49. ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਕੰਟੈਂਪਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਹੁਕਮ ਨਹੀਂ।

50. ਹੋਰ ਸਾਰੀਆਂ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਖਰਚਿਆਂ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਆਰਡਰ ਨਹੀਂ।

ਦਿਵਿਆ ਪਾਂਡੇ ਦੀ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

Tarun Mehra

Advocate